

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1886. Första Kammaren. N:o 24.

Tisdagen den 6 April.

Kammaren sammanträdde kl. 1,30 e. m.

Justerades protokollet för den 30 sistlidne Mars.

Anmälades och bordlades:

Stats-Utskottets Memorial:

N:o 42, i anledning af erhållen återremiss å punkten 5:o af Utskottets Memorial N:o 39, angående Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande ett anslag under fjerde hufvudtiteln; och

N:o 43, med anledning af Kamrarnes olika beslut i vissa till regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel hörande frågor;

Bevillnings-Utskottets Betänkande och Memorial:

N:o 11, angående ännu oafgjorda delar af tullbevillningen;

N:o 12, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande 1:sta punkten af Utskottets Betänkande N:o 7, angående allmänna bevillningen; och

N:o 13, i anledning af väckt motion om upphäfvande af hvitbetssockertillverkningsavgiften;

Banko-Utskottets Memorial N:o 10, i fråga om ändringar i gällande aflöningsstat för Riksbanken; samt

Lag-Utskottets Utlåtanden:

N:o 52, i anledning af väckt motion om ändring i förordningen angående utvidgad näringsfrihet den 18 Juni 1864; och

N:o 53, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående vissa delar af rättegången i brottmål.

Efter föredragning af Herr *Lefflers* den 3 innevarande April bordlagda motion, N:o 55, angående skrifvelse till Kongl. Maj:t med be-

gäran om framläggande af förslag till lag för meddelande af koncessioner åt enskilde att anlägga telegraf- eller telefoninrättningar, hänvisades denna motion till Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 1.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Konstitutions-Utskottets den 31 nästlidne Mars bordlagda Memorial N:o 5 och Stats-Utskottets samma dag bordlagda Utlåtande N:o 40, äfvensom Stats-Utskottets den 3 i denna månad bordlagda Utlåtanden N:is 5 a och 13.

Föredrogs Stats-Utskottets den 3 innevarande April bordlagda Memorial N:o 41, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut uti åtskilliga frågor rörande regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel.

1 punkten.

Grefve Sparre: Jag anhåller att få fästa uppmärksamheten på, att föreliggande fråga är alldeles likartad med enahanda fråga vid näst föregående riksdag. Äfven då stod Kammare emot Kammare inom Utskottet i fråga om, huruvida förevarande punkt borde underställas gemensam votering eller icke. Första Kammarens ledamöter påkallade då sådan votering, och Första Kammaren biföll deras framställning.

Jag hemställer därför, att Första Kammaren äfven i år måtte fatta ett liknande beslut; och yrkar således att Kammaren, med underkännande af Utskottets i denna punkt uttalade åsigt, ville godkänna den voteringsproposition, som förekommer i reservationen vid föreliggande punkt.

Efter härmed slutad öfverläggning beslöt Kammaren att, med underkännande af Utskottets i förevarande punkt uttalade åsigt, godkänna den voteringsproposition, som intagits i den vid memorialet fogade reservation.

2 och 3 punkterna.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

4 punkten.

Lades till handlingarna.

5 punkten.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

Efter föredragning af Banko-Utskottets den 3 i denna månad bordlagda Memorial N:o 9, med förslag till omröstningsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om användandet af Riksbankens vinst för nästlidna år, godkändes den föreslagna omröstningspropositionen.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Lag-Utskottets den 3 innevarande April bordlagda Utlåtande N:o 51.

Herr vice Talmannen yttrade: Jag tillåter mig föreslå följande förändring i föredragningslistan till nästa plenum, att först uppföras de i dag för första gången bordlagda ärendena, sedermera de frågor, som röra hufvudtitlarne, såsom Stats-Utskottets Betänkande N:o 5 a, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om anslag för H. K. H. Hertigen af Gotland, och Stats-Utskottets Betänkande N:o 13, angående nionde hufvudtiteln; samt derefter Stats-Utskottets Betänkande N:o 40, angående jernvägsbyggnader för statens räkning m. m.

Herr Hallenborg: Då nu föreslagits sådan ändring i föredragningslistan, att Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 5, angående granskning af de i statsrådet förda protokoll skulle sättas efter Stats-Utskottets utlåtanden, tillåter jag mig hemställa, huruvida icke Kammarerna i detta fall skulle vilja bestämma en viss dag, då déchargebetänkandet komme att föredragas. Det vore nemligen önskligt, att så blefve bestämmt, ty eljest blefve följden naturligtvis, att denna frågas behandling blefve uppskjuten allt mer och mer. Frågan kan visserligen för ögonblicket synas vara af temligen ringa vikt, men då vi sett i Post-tidningen, att de protokoll, som förts inför Kongl. Maj:t i ärenden, som angå den s. k. norska frågan, inom kort skola tryckas, vore det kanhända lämpligt, om dessa protokoll hade blifvit tryckta, då Konstitutions-Utskottets ifrågavarande betänkande föredroges; och då de antagligen äro färdiga vid den tid, jag ämnar föreslå, tillåter jag mig hemställa, att Kammarerna ville besluta att uppskjuta behandlingen af Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 5 till det plenum, som infaller på onsdagen den 14 i denna månad.

På särskilda propositioner beslöts, att Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 5, skulle uppföras å föredragningslistan till Kammarernas sammanträde onsdagen den 14 innevarande April, äfvensom att på föredragningslistan till morgondagens sammanträde skulle sättas främst de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, samt derefter Stats-Utskottets Utlåtanden N:is 5 a, 13 och 40, samt Lag-Utskottets Utlåtande N:o 51 i nu nämnd ordning.

Justerades tre protokollsutdrag för detta sammanträde, hvarefter Kammaren åtskildes kl. 2,47 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Onsdagen den 7 April.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 31 sistlidne Mars.

Upplästes ett insänt läkarebetyg af följande lydelse:

Att ledamoten af Riksdagens Första Kammare Herr *C. J. Christenson* till följd af sjukdom är tills vidare förhindrad att deltaga i riksdagsarbetet, intygas.

Lund den 5 April 1886.

Seved Ribbing.

e. o. Professor.

Föredrogs Stats-Utskottets under gårdagen bordlagda Memorial N:o 42, i anledning af erhållen återremiss å punkten 5:o af Utskottets Memorial N:o 39, angående Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande ett anslag under fjerde hufvudtiteln.

Friherre von Kræmer: Med anledning af det nu föredragna betänkandet hemställer jag, huruvida icke Första Kammaren ville besluta att godkänna den i Stats-Utskottets Memorial N:o 39 under punkten 5:o föreslagna och nu upplästa voteringsproposition.

Efter härmed slutad öfverläggning godkände Kammaren den i 5:te punkten af Stats-Utskottets Memorial N:o 39 föreslagna voteringsproposition.

Efter föredragning af Stats-Utskottets sistlidne dag bordlagda Memorial N:o 43, med anledning af Kamrarnes olika beslut i vissa

till regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel hörande frågor, godkändes de föreslagna voteringspropositionerna.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Bevillnings-Utskottets under gårdagen bordlagda Betänkande N:o 11.

Efter föredragning af Bevillnings-Utskottets sistlidne dag bordlagda Memorial N:o 12, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande 1:sta punkten af Utskottets Betänkande N:o 7, angående allmänna bevillningen, godkändes den i memorialet föreslagna voteringsproposition.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran följande, under gårdagen bordlagda ärenden, nemligen: Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 13, Banko-Utskottets Memorial N:o 10 samt Lag-Utskottets Utlåtanden N:is 52 och 53.

Föredrogs å nyo Stats-Utskottets den 3 och 6 i denna månad bordlagda Utlåtande N:o 5 a, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ett årligt anslag för Hans Kongl. Höghet Hertigen af Gotland.

*Ifrågasatt
apanage åt
H. K. H.
Hertigen af
Gotland.*

Friherre Kli:nckowström: Då jag förutser, att denna fråga icke kan i denna Kammare afgöras utan votering, har jag velat begära ordet, på det att ingen må misstaga sig om min mening och huru jag ärnar afgifva mitt votum. Det hade må hända varit lämpligare, att den ifrågavarande propositionen framkommit vid nästa riksdag i stället för nu. Det hade må hända ock varit önskligt, att densamma hade i åtskilliga afseenden blifvit affattad i en annan form, än som skett. Men man får lof att taga frågan sådan den är och icke sådan den borde vara.

Hvad först den finansiella delen af frågan beträffar, så, om man gör sig mödan att efterse, hvad den betyder jemförd med vår nu varande statsreglering, skall hvar och en finna, att detta ökade anslag på statsregleringssumman, som, så vidt man nu kan a priori bedöma densamma, kommer att uppgå till omkring 74,000,000 kronor, oberäknadt de något öfver 10 millioner kronor, som Riksgäldskontoret kommer att särskildt utbetala, icke skulle utgöra 1 procent, icke ens $\frac{1}{10}$ procent, utan endast $\frac{3}{1000}$ af 1 procent på den ifrågavarande statsregleringssumman. Detta, mine herrar, måste man erkänna i finansiellt hänseende väga fjäderlätt på statsregleringen.

Men jag anser det vara orätt att bedöma första hufvudtiteln och

*Ifrågasatt
apanage åt
H. K. H.
Hertigen af
Gölland.
(Forts.)*

dess anslag på det sätt man sett i åtskilliga tider hafva egt rum, nemligen i och för sig. Jag anser det vara rigtigare, att denna hufvudtitel betraktas i sammanhang med den öfriga statsregleringen, och om man det gör, kommer man till högst olika resultat, mot det man erhåller genom att utgå från det förra åskådningssättet. Jag har upprättat en liten tablå, som jag anhåller måtte få åtfölja mitt yttrande till protokollet och är af följande lydelse:

Första hufvudtitelns anslag, jemfönda med statens samtliga ordinarie anslag och med samtliga statsutgifter enligt riksstat:

År.	Första hufvudtiteln. Kronor.	Samtliga ordinarie statsutgifter enligt riksstat. Kronor.	Första hufvudtiteln utgör i % af hela ordinarie utgiftssumman.	Samtliga ordinarie och extra statsutgifter enligt riksstat. Kronor.	Första hufvudtiteln utgör i % af hela statsutgiftssumman.
1835	1,078,875	14,547,285	7,41 %	16,714,000	6,45 %
1845	1,030,050	17,077,185	6,03 %	21,372,000	4,82 %
1855	1,071,260	21,537,450	5,00 %	31,444,000	2,70 %
1865	1,230,000	32,909,950	3,73 %	45,919,000	2,69 %
1875	1,266,000	51,836,800	2,44 %	71,885,798	1,76 %
1885	1,338,000	59,812,430	2,23 %	79,175,000	1,69 %

Den visar, hvad under de 50 sista åren med 10 års mellanrum den första hufvudtiteln utgjort, jemförd med de ordinarie statsutgifterna och äfven med statsutgifterna i dess helhet, samt huru stor procent den första hufvudtiteln utgjort af dessa utgifter. Jag skall endast bedja att få påpeka några, såsom mig synes, ganska märkliga siffror beträffande den första hufvudtiteln. År 1835 utgjorde anslaget å riksstatens första hufvudtitel 1,078,875 kronor på den ordinarie statsbudgeten, hvilket motsvarade 7,41 procent af de ordinarie statsutgifterna. Men ser man på hela utgiftssumman, eller både ordinarie och extra ordinarie utgifter enligt riksstaten, finner man, att första hufvudtiteln utgjorde endast 6,45 procent af dessa samtliga utgifter. Jag vill icke besvära herrarne med allt för många siffror och skall därför endast uppnämna den procentdel, som första hufvudtiteln utgjort af de andra statsutgifterna, och finner då, att denna procentdel af de ordinarie utgifterna enligt riksstaten var för år 1845 6,03 procent; för år 1855 5 procent; för år 1865 3,73 procent; för år 1875 2,44 procent och för år 1885 2,23 procent. Tager jag åter samtliga statsutgifter i betraktande och jemför dem med första hufvudtitelns summor, så finnes, att proportionen dem emellan nedgått på det sätt att, då år 1835 första hufvudtiteln utgjorde 6,45 procent af dessa samtliga utgifter, den år 1885 var endast 1,69 procent af samtliga statsutgifter.

Hvar och en, som vill bilda sig ett riktigt omdöme, synes mig i denna fråga böra beakta dessa siffror, som visa helt enkelt, att nu mera någon klagan öfver första hufvudtitelns belopp, jemfördt med hela

statsregleringen, är obefogad, då denna hufvudtitels slutsumma i procent, jemförd med samtliga statsutgifterna, sjunkit till nära nog $\frac{1}{5}$ af hvad den utgjorde för 50 år tillbaka.

*Ifrågasatt
apanage åt
H. K. H.
Hertigen af
Gotland.
(Forts.)*

Det kan förundra mången, att jag, som man kan säga varit den störste rikshushållaren i svenska Riksdagen under de 9 år jag varit medlem af denna Kammare, nu vill bevilja det anslag, som Kongl. Maj:t har begärt. Ty det finnes väl ingen, som kämpat så heta strider mot regeringen, som jag i denna Kammare gjort, för att minska statens utgifter och för att bestrida de åtskilliga organisationsplaner, hvarmed regeringen tid efter annan framkommit. Men, mine herrar, jag anser, att denna fråga är af en säregen beskaffenhet; det är en vida viktigare fråga än de vanliga framställningarna från regeringen, och därför har jag ock trott, att den på ett helt annat sätt borde behandlas och att på ett helt annat sätt borde deröfver beslutas, än som vanligen sker beträffande regeringens propositioner. Jag kan mycket väl förstå, att de ledamöter, som hafva benägenhet för ett helt annat styrelsesätt i landet än det nuvarande, eller med andra ord de, som bekänna sig till republikanska åsikter, vid alla tillfällen, som kunna uppstå och erbjuda sig, söka förminska och försvaga den bestående konungamakten. Och dit hör äfven denna fråga, enär det är alldeles gifvet, att en konungamakt för att på ett vederbörligt sätt kunna uppträda äfven bör ega de ekonomiska tillgångar, som dertill höra och erfordras. Men jag är öfvertygad om, att de personer, som hylla den nu af mig nämnda grundsatsen, äro i denna Kammare ganska snart räknade. Hvad Kammarens öfvervägande största antal beträffar, är jag öfvertygad om, att det räknar, likasom jag, för en ära att söka bibehålla en grundlagsenlig konstitutionel konungamakt, och dertill hör ovilkorligen, synes mig, att vid ett tillfälle sådant som detta äfven visa sitt tillmötesgående, när konungamaktens högste representant framträder så att säga *personligen* med en både rättvis och billig anhållan för sitt hus.

Jag har nu sysselsatt mig med den *finansiella* delen af frågan, och den finna herrarne litet hvar väger synnerligen fjäderlätt i vågskålen. Men det som egentligen gör denna fråga efter mitt förmenande vigtig, det är den så att säga *politiska* delen af frågan. Det är nemligen för hvar och en väl bekant, att Kongl. Maj:t på samma gång han afgifvit den ifrågavarande propositionen om ett årligt anslag för prins Oskar, äfven meddelat det norska Stortinget en motsvarande proposition med anhållan om 14,000 kronor i årligt anslag för nämnde furste. Denna sistberörda anhållan har visserligen af det förberedande utskottet inom Stortinget, på sätt tidningarna i dag meddela, blifvit afstyrt, men det är därför icke sagdt, att icke propositionen blir af Stortinget bifallen. Jag ber då herrarne besinna litet hvar, huru det skulle taga sig ut, om *svenska* Riksdagen skulle afslå ett anslag, som *Norge* beviljat. Och jag får i herrarnes minne återkalla, hvilket pinsamt intryck det gjorde för några år sedan, när Konungen begärde ökad anslag för Hans Kongl. Höghet Kronprinsen med afseende å hans förestående giftermål, men norska Stortinget afslog, under det att svenska Riksdagen biföll denna anslagsbegäran. De ganska bittra

*Ifrågasatt
apanage åt
H. K. H.
Hertigen af
Gotland.
(Forts.)*

och, såsom mig synes, rättmätiga anmärkningar, som då i detta land gjordes mot broderlandets förfarande i denna fråga, skulle nu säkerligen med ränta kunna fullkomligt rättvist återkastas på vårt land och vår Riksdag af det norska folket. Den saken, mine herrar, är mycket vigtig att taga i betraktande vid frågans afgörande. Resultatet af frågans utgång kommer att blifva bekant i vida kretsar utom vårt lands gränser, ty frågan är af den beskaffenhet, att den intresserar mera än de flesta andra af våra inre frågor. Och jag tror, att under en tid, då beklagligtvis i Europa folk och regering stå i många hänseenden mot hvarandra, det skulle se illa ut, om äfven vi skulle visa oss fiendtliga i en fråga af så obetydlig finansiell vigt gent emot vår Konung och hans hus. Jag tror därför, att det vore både klokt och rättvist att stå såsom en man omkring Konungen i denna fråga och derigenom gifva ett godt exempel på enighet mellan folk och regent.

Slutligen synes mig, att klokheten bjuder i detta fall Riksdagen att fatta ett annat beslut, än det som Stats-Utskottet här föreslagit. Det är ju känt, att Riksdagen och landet i dess helhet har på dagordningen åtskilliga betydande frågor, hvilkas lösning man väntar på med mer eller mindre otålighet och berättigande. Bland desss frågor äro åtskilliga, som ensamt bero på Kongl. Maj:t att besluta om. Andra åter, af icke mindre vigt, kunna icke afgöras af Riksdagen allena utan Kongl. Maj:ts medgifvande. Vore det då icke politiskt klokt af Riksdagen att genom att tillmötesgå Konungen i en af de frågor, som enligt hans egen diktamen till statsrådsprotokollet ligga honom varmt om hjertat, visa, hurusom Riksdagen är villig att möta hans önsknings; och det kan väl icke lida något tvifvel, att Kammaren derigenom skulle göra honom benägen att på ett mera tillmötesgående sätt från sin sida afgöra dessa för Riksdagen så betydande frågor, än må hända nu kunnat ega rum.

Hvad Konungens rådgifvares ställning till denna fråga beträffar, vill jag icke nu yttra mig derom, men deras åtgörande i frågan finner jag ganska anmärkningsvärdt.

På grund af hvad jag nu haft äran yttra får jag vördsamt an hålla, att Kammaren med afslag å Utskottets förslag i denna fråga, ville bifalla Kongl. Maj:ts proposition om ett årligt anslag på första hufvudtiteln af 26,000 kronor åt Hans Kongl. Höghet Prins Oskar.

Grefve Sparre: Jag tror mig bäst gå Kammarens önskan till mötes, om jag inskränker mitt anförande till att endast yrka bifall till Stats-Utskottets nu föredragna betänkande.

Detta anförande mottogs med bifallsrop.

Herr Reuterswärd: Till en början ber jag att få på det bestämdaste protestera mot den sista delen af Friherre Klinckowströms anförande, som skulle utgöra ett skäl för Riksdagen att fatta sitt beslut i öfverensstämmelse med den Kongl. propositionen. Men för öfrigt instämmer jag med honom till alla delar.

När jag vid genomläsandet af Stats-Utskottets anmärkningsvärda betänkande fann, att Utskottets samtliga ledamöter utan all reservation

afstyrkt den Kongl. propositionen, så ingaf det mig den tanken, att Utskottets ledamöter hade på det sorgfälligaste hört sig för i Kamrarne och fått bekräftelse på att det vore en absolut omöjlighet att kunna genomdrifva det Kongl. förslaget, samt att Stats-Utskottet på detta sätt, genom att enhälligt afstyrka detsamma, ville undvika en debatt inom Kamrarne uti detta ämne. Jag finner detta, i fall det varit Utskottets motiv, både grannliga och riktigt.

Men då diskussionen nu blifvit öppnad, anhåller äfven jag att få yttra några ord.

Det kan väl svårligen bestridas, att icke det är både rättmätigt och befogadt att Kongl. Maj:t gjort denna framställning. Ty, mine herrar, att uti en monarkisk stat Konungens söner icke skulle komma i åtnjutande af något apanage, det vore något alldeles exemplöst. Och detta så mycket mer, som de höga prinsarne genom Regeringsformens bokstaf äro uteslagna från en mängd rättigheter och förmåner, som tillkomma hvarje annan svensk man i landet. Det kan väl icke vara hvarken önskligt eller lyckligt att dessa prinsar, vid framskriden ålder, skulle i ekonomiskt afseende, att jag så må säga, dagligen och stundligen vara beroende af sina höga föräldrar.

Billigare och rättvisare vore väl då, att de sattes i tillfälle att vid mogen ålder sätta eget bo och bilda sig eget hem. Det är väl sant att landets finansiella ställning, d. v. s. med hänsyn till jordbruk och industri, för närvarande är mycket tryckt, men, mine herrar, såsom en föregående talare yttrade, det hvarken hjälper eller stjelpar dessa näringar, vare sig vi afslå eller bevilja detta anslag.

Dessutom skulle jag för min del önska att, då frågan nu kommit på tal, denna ärade Kammare ville, så enhälligt som möjligt, omfatta den Kongl. propositionen, och att Första Kammaren vill visa så väl nationen som utlandet, att vi äro representanter för ett lojalt folk med monarkiska sympatier, och att det således vore tänkbart att äfven Medkammaren, när den närmare fått tänka på saken, möjligen skulle taga hänsyn till en i denna Kammare allmänt uttryckt önskan, och alltså en gemensam votering gifva frågan en önskad lösning.

Med anledning häraf ber jag att få yrka afslag på Stats-Utskottets betänkande och bifall till Kongl. Maj:ts nådiga proposition.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade Herr Grefven och Talmannen, att derunder yrkats, dels att Utskottets förevarande utlåtande skulle godkännas, dels ock, af Friherre *Klinckowström*, att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, skulle bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Sedermera gjorde Herr Grefven och Talmannen propositioner enligt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på godkännande af Utskottets utlåtande vara med öfvervägande ja besvarad.

Flere ledamöter begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

*Ifrågasatt
apanage åt
H. K. H.
Hertigen af
Gotland.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
apanage åt
H. K. H.
Hertigen af
Gotland.
(Forts.)*

Den, som godkänner Stats-Utskottets Utlåtande N:o 5 a, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren Utskottets hemställan och bifaller Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 74;

Nej — 41.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 3 och 6 i denna månad bordlagda Utlåtande N:o 13, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel.

1 punkten.

Bifölls.

*Pensionsätt
för enkör och
barn efter
tjenstemän
m. fl. vid
folkskole-
lärares
pensions-
inrättning.*

2 punkten.

Herr Statsrådet Hammarskjöld: Stats-Utskottet har afstyrkt hvad Kongl. Maj:t begärt angående pensionsrätt för tjenstemäns och vaktbetjentes vid folkskolelärares pensionsinrättning enkör och barn.

Det belopp, som skulle erfordras i och för beredande af en sådan pensionsrätt, är mycket obetydligt, endast 345 kronor om året.

Det torde väcka förvåning, att ett så litet bidrag af statsmedel skulle kunna bereda dessa tjenstemäns enkör och barn pensionsrätt. Men det är möjligt därför att desse tjenstemän skulle till den kassa, hvarur pensionerna skulle utgå, betala årsavgifter efter samma grund, som andra delegare i kassan göra det. Detta lilla statsbidrag skulle således bereda desse tjenstemän en fördel, hvilken för dem är af ganska stor betydelse. Samma skäl, som redan bevekt Kammaren att alldeles nyss medgifva pensionrätt för desse tjenstemän sjelfve, bör äfven tala för att Kammaren beviljar det anslag, som erfordras på det att pensionsrätt må beredas deras enkör och barn. Det är tydligt, att saknaden af sådan pensionsrätt för dem är en anledning att söka annan anställning, der en sådan förmån finnes.

Är det därför angeläget att söka behålla duglige tjenstemän vid dessa kassor — och det är det i hög grad med anledning af deras

stora och växande utveckling — så synes mig att man äfven bör bevilja det nu föreslagna ringa anslaget.

Stats-Utskottet har yttrat, att Riksdagen ej är benägen för pensionsrätt åt enkor och barn. Jag ber att få erinra, att desse tjenstemän äro anstälde just vid kassor, inrättade för enkor och barn, och att Riksdagen till desamma beviljat anslag, på det att enkor och barn efter vissa kategorier af lärare skulle kunna få pensionsrätt. Det är således något egendomligt att anföra *det* skälet mot förslaget.

Slutligen ber jag få nämna, att enkor och barn efter tjenstemän i civilstatens pensionsinrättning och i arméns pensionskassa äro berättigade till pension i dessa kassor. I analogi dermed torde väl ock enkor och barn efter tjenstemän vid nu ifrågavarande kassor böra beredas enahanda förmån.

*Pensionsrätt
för enkor och
barn efter
tjenstemän
m. fl. vid
folkskole-
lärares
pensions-
inrättning.
(Forts.)*

Friherre von Kræmer: Efter det nu afgifna yttrandet från statsrådsbanken kan jag vara helt kort, men tillåter mig dock att ytterligare påpeka den högst betydliga vikt, som ligger derpå att man här erhåller dugliga tjenstemän, hvilka länge qvarstå på sin plats och fullständigt äro inne i dit hörande göromål, då man besinnar att de tillgångar, som desse tjenstemän förvalta, uppgingo vid 1884 års slut till sammanlagdt 6,800,000 kronor.

De pensioner, som här äro i fråga, skulle blifva för enkor och barn efter kamreraren 825 kronor, efter kassören 500 kronor, efter sekreteraren 360 kronor och efter vaktmästaren 160 kronor.

Man kan väl ej säga att dessa pensioner äro öfverdrifvet tilltagna; skulle dock, mot förmodan, någon anse dessa pensionsbelopp betydliga, så framstår i så fall än bjertare den ringa uppoffring från statsverkets sida, hvarmed de skulle åstadkommas, eller med endast 345 kronor årligen.

Jag vågar således vara öfvertygad om att Kammaren skänker sitt bifall till den Kongl. propositionen, helst densamma står i fullkomligt sammanhang med Kammarens redan lemnade bifall i den föregående punkten.

Jag yrkar alltså afslag på Utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att derunder endast yrkats, af Friherre von Kræmer, att Kammaren, med afslag å hvad Utskottet i förevarande punkt hemställt, skulle bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till Utskottets hemställan och vidare på antagande af Friherre von Kræmers förslag; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

3—10 punkterna.

Biföllos.

Pension för
Material-
förvaltaren J.
H. Aspegren.

11 punkten.

Herr Statsrådet Ryding: Stats-Utskottet har i denna punkt afvikit från hvad Kongl. Maj:t föreslagit på så sätt, att då Kongl. Maj:t föreslagit, att Materialförvaltaren Aspegren skulle efter sitt afsked få åtnjuta en pension af 3,200 kronor, har Stats-Utskottet nedprutat denna till 2,560 kronor.

Jag ber att få i denna fråga lemna Kammaren några upplysningar, hvilka, jag är öfvertygad derom, skola förmå Kammaren att besluta på sätt Kongl. Maj:t föreslagit. Materialförvaltaren Aspegren åtnjuter i lön, ålderstillägg och tjenstgöringspenningar tillsammans 4,000 kronor. I händelse af sjukdom är han af dessa löneförmåner endast skyldig att afstå 800 kronor och kan således under sjukdomen kvarhålla sin plats och åtnjuta 3,200 kronor. Materialförvaltaren Aspegren har icke gått in på den nya pensionsstaten, som fastställdes 1877; han är således icke skyldig att afgå från tjensten vid 65 års ålder, utan kan, med bibehållande af nämnde löneförmåner, 3,200 kronor, sitta kvar äfven öfver 65 år, ja så länge han lefver. Nu är förhållandet det, att han har varit sjuk sedan Januari månad 1882 i en sjukdom, som består, såsom läkarebetyget utvisar, dels af sockersjuka och dels af rubbning i själsverksamheten. Under sådana förhållanden och då han har sig anförtrodd en uppbörd till ett uppskattadt värde af icke mindre än 6,000,000 kronor — hvilken uppbörd under hans sjukdom måste skötas af en oansvarig, tillförordnad materialförvaltare — tror jag icke det är med statens fördel öfverensstämmande att icke söka främja hans afgång, och detta kan ske endast på det sättet, att han får såsom pension åtnjuta samma belopp, som till honom måste utbetalas under hans sjukdom. Skilnaden mellan pensionsbeloppen enligt Kongl. Maj:ts och Stats-Utskottets förslag är endast 640 kronor, och då statens fördel kan befordras och rättvisa gifvas genom denna lilla skilnad, hoppas jag, att Kammaren bifaller Kongl. Maj:ts förslag, hvarpå jag anhåller om proposition.

Friherre von Kræmer: Jag vill visst icke neka till att flera af de skäl, som den ärade talaren anförde, äro mycket talande, i synnerhet det om den stora uppbörden; men det är en olägenhet, som icke kan förekommas — en olägenhet, som följer af ett annars mycket godt i vårt statslif verkande stadgande i vår grundlag, nemligen om embetsmännens oafsättlighet. I fall, sådana som detta, vore det naturligen bättre, om de kunde afskedas, men då vid så många andra — och vida viktigare — tillfällen ställföreträdare måste användas, ser jag icke, hvarför det ej äfven här skulle kunna ega rum. Man bör äfven besinna, att, om det nu visserligen icke är fråga om något stort belopp, så är det dock alltid en påökning på indragningsstaten. Den har en ganska ledsam tendens att oupphörligen stiga på ett betänkligt sätt. Jag vill påpeka, att i fjol utgjorde de föreslagna nya anslagen på indragningsstaten tillsammans 31,740 kronor, i år äro de upptagna till icke mindre än 42,525 kronor. Jag hemställer, om det icke då varit Stats-Utskottets ovillkorliga skyldighet att se till, hvarest

möjligtvis någon minskning skulle kunna åstadkommas. Det är på dessa skäl som jag får anhålla om bifall till Stats-Utskottets förslag, och jag tror ändå, att den ifrågavarande tjänstemannen med den pension, som sålunda beredes honom, kan erhålla vård i första klassen på hvilket hospital som helst.

Man har framhållit, att han icke kan tvingas att taga afsked utan att erhålla fulla lönen i pension. Jag undrar, om icke detta skäl endast allt för ofta i liknande fall upprepas, och om det icke vore skäl att en gång försöka att gifva en billig pension och se, om icke ändå betänklighet hos förmyndaren skulle uppstå att icke begagna sig af Riksdagens välvilja och låta den mindre vetande myndlingen taga den pension, som honom beviljas. Jag tror att, om man litet mindre påpekar det skälet, att han icke behöfver taga afsked, så skulle sådant verkligen ske, och pensionen skulle nog ändå räcka till för hans behof. Det är på dessa skäl, jag får anhålla om bifall till Utskottets förslag.

Grefve Sparre: Jag har afgifvit min reservation i den föreliggande punkten, hvarvid jag hemställt om afslag på Utskottets och bifall till Kongl. Maj:ts förslag. Jag har i min reservation anförde de skäl, som för mig varit talande, nemligen att, då genom det ansökningen bifogade läkarebetyget är utredt, att materialförvaltaren Aspegrens sjukdom är af den beskaffenhet, att anledning icke förefinnes, att han kan återvinna tjänstbarhet, men Aspegren är berättigad att vid 65 års ålder och efter 40 års tjenstgöringstid, eller om 5 år, uppbära 80 procent af sin aflöning med 3,200 kronor samt icke kan tvingas att dessförinnan afgå från sin tjenst, så synas mig alla skäl tala för bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Om det är från statens synpunkt af värde, att en tjänsteman, som af sjukdom är förhindrad att förrätta sin tjenst och sannolikt aldrig kommer att blifva frisk, så fort som möjligt afgår och lemnar platsen åt en tjänstbar person, så kan detta vinnas endast genom bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Den föregående talaren yttrade, att det icke vore lämpligt att upphörligen framkomma med detta skäl, att tjänstemannen icke kan tvingas att taga afsked, i fall han icke får det belopp, som han nu eger uppbära. Jag tror deremot, att det är skäl att framhålla detta, och det har också framhållits vid alla liknande tillfällen, ty skälet är korrekt, och jag kan icke erinra mig att i något Stats-Utskottets betänkande på nionde hufvudtiteln talarens nya skäl förut varit framhållet.

Jag hemställer om afslag å Utskottets förslag och bifall till Kongl. Maj:ts proposition, och är öfvertygad, att detta är det enda sätt, hvar på man kan vinna hvad man afser.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad Utskottet i förevarande punkt hemställt och sedan derpå att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning

*Pension för
Material-
förvaltaren J.
H. Aspegren.
(Forts)*

oförändrad; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

12—16 punkterna.

Biföllos.

Pension för
Läroverks-
kollegan J. T.
Pagander.

17 punkten.

Herr Statsrådet Hammarskjöld: Kammaren har alldeles nyss bifallit en pension åt Materialförvaltaren Aspegren, oaktadt Stats-Utskottet hade tillstyrkt en nedsättning af samma skäl, som åberopats i afseende på Kollega Pagander. För Pagander är föreslagen en pension af endast 1,000 kronor. Han innehar för närvarande en lön af 2,000 kronor; enligt gällande bestämmelser är han skyldig att vid tjänstledighet afstå något under en fjerdedel af detta belopp. Således uppbär han nu öfver 1,500 kronor, som icke kunna honom frångas. Han kan icke afskedas utan dom och ransakning, och att frändöma en tjänsteman embetet därför att han är sinnessjuk, kan naturligen icke komma i fråga. Således skulle han enligt Stats-Utskottets förslag få i pension omkring 500 kronor mindre, än han nu har rätt att uppbära såsom lön. Det är icke antagligt, att hans förmyndare anser sig berättigad att under sådana förhållanden begära afsked för honom. Ett bifall till Stats-Utskottets förslag är sålunda liktydigt med ett afslag å Kongl. Maj:ts framställning om hans pensionering.

Afgiften på hospitalen för första klassens patienter är 821 kronor 25 öre per år, men derjemte bruka första klassens patienter sjelfva bestå sig kläder, och behöfva de särskild vård, så skall den af dem sjelfva bekostas. Det kan sålunda hända, att 1,000 kronor icke räcka till för Paganders underhåll på hospitalet. Slutligen är det mycket möjligt, att Pagander har skulder eller moraliska förpligtelser till släktningar, hvilket kan göra det *omöjligt* för förmyndaren att begagna sig af en så liten pension, som Utskottet föreslagit.

Jag hemställer därför, om det icke är klokast att bifalla Kongl. Maj:ts förslag.

Friherre von Kræmer: Här är åter ett fall af samma beskaffenhet, som det vi nyss hört diskuteras; men här synes mig, att orimligheten af den begärda pensionen framställer sig i ännu mycket bjertare dager. Pagander utnämndes nemligen 1872 i November till kollega vid Söderhamns allmänna läroverk och har varit af sinnessjukdom hindrad att tjenstgöra allt sedan 1877. Det var således i fem år — säger fem år — som han innehade tjensten. Kan det då vara rimligt att för honom tillämpa vanliga pensionsgrundsatser? Bör icke hvad som gifves från statens sida snarare betraktas såsom en gäfv af välvilja, med afseende å hvilken man icke bör kunna så strängt hålla på det vanliga procenttalet, hvad angår förhållandet mellan lönen och pensionen.

Den siste ärade talaren sade, att ett belopp af 1,000 kronor möjligen skulle vara otillräckligt för Paganders uppehälle å vårdanstalten.

Afgiften är dock i första klassen å våra hospital 2 kronor 25 öre om dagen, hvilket gör 821 kronor 25 öre om året. Således återstå alltid 180 kronor för mindre nöjen, såsom tobak eller dylikt, som man vet att personer i sådan sinnesstämmning kunna behöfva.

Mig synes således all billighet vara iakttagen, då Stats-Utskottet föreslagit en pension å 1,000 kronor, som så pass mycket överskjuter afgiften. Jag får därför, med upprepande af hvad jag yttrat om nödvändigheten att något taga hänsyn till att indragningsstaten icke hejdlöst ökas år från år, anhålla om bifall till Stats-Utskottets förslag.

*Pension för
Läroverks-
kollegan J. T.
Pagander.
(Forts.)*

Grefve Sparre: Den föregående talaren yttrade nyss, att missförhållandet här framträdde mycket skarpare, och han stödde sitt resonnement på, att Pagander först i November månad 1872 erhållit fullmakt såsom kollega vid Söderhamns läroverk. Jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå, att han ända sedan höstterminen 1877 varit hindrad att tjenstgöra, med undantag endast af en del af höstterminen 1882, och att han allt sedan den 1 Januari 1884 vårdats å Lunds hospital, samt att han lider af obotlig sinnessjukdom. Jag tror icke, att man bör fatta denna fråga ur synpunkten af pensionsförmån för Pagander, utan ur synpunkten af statens intresse, att en person, som innehar en befattning och är hindrad af obotlig sjukdom att sköta den, må derifrån aflägsnas; och jag kan icke antaga, att man vinner detta mål, om man i pension bjuder ett lägre belopp, än personen i fråga under sin sjukdom har rätt att uppbära. Jag tror icke, att den förmyndare finnes, som under sådana förhållanden kan begära sin myndlings entledigande.

För att vinna det nämnda målet får jag anhålla om afslag å Utskottets och bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Sundberg: Jag kan icke egentligen hafva någonting att i denna fråga tillägga till hvad som redan är yttradt af Herr Chefen för Ecklesiastikdepartementet och nu senast af Stats-Utskottets ordförande Herr Grefve Sparre. Det är riktigt och i min tanke alldeles obestriddt, hvad de till förmån för den Kongl. propositionen hafva anfört. Staten vinner intet, men läroverket förlorar mycket på att man här lemnar bifall till Utskottets förslag. Staten förlorar intet, om den af Kongl. Maj:t föreslagna pensionen beviljas, ty de 1,500 kronorna har Pagander en obestriddlig rätt, i den lönegrad, hvori han nu befinner sig, att af statsmedel uppbära. Sätter man ned beloppet till 1,000 kronor, så inträffar det icke blott sannolikt utan med viss-
het, hvad Herr Ecklesiastikministern har erinrat, att Paganders förmyndare icke begär den beviljade pensionsförmånen, utan låter sin myndling fortfarande åtnjuta de 1,500 kronorna, hvilket för honom är förmånligare. Då fortfar således den stora olägenhet, som detta läroverk har lidit under många år genom mannens sjukdom, och som gjort, att man genom ständigt ombytta vikarier måst uppehålla hans tjenst. Kan det följaktligen vara något giltigt skäl för den förknappning, som här af Utskottet föreslagits, då genom densamma staten ingenting vinner, emedan pensionen helt säkert icke kommer att utgå, då mannen icke

*Pension för
Läroverks-
kollegan J. T.
Pagander.
(Forts.)*

tager afsked, men deremot läroverket, som här hufvudsakligen måste afses, kommer att lida på ett ganska kämbart sätt.

På dessa skäl, hvilka äro precis desamma, som anförts af de båda nämnde herrarne, anhåller jag på det lifligaste om afslag å Utskottets förslag och bifall till Kongl. Maj:ts proposition oförändrad.

Herr Bäckström: Jag kunde med ännu större fog, än den föregående talaren, säga, att jag har ingenting att tillägga i saken till hvad Herr Chefen för Ecklesiastikdepartementet och Stats-Utskottets ordförande anfört. Men jag vill ändå yttra några ord angående Stats-Utskottets motivering. Denne Pagander skall straffas, dels därför att han är ungarl, och dels därför att han är tokig. Är det Utskottets mening, att ungarlar skola straffas, för att derigenom befordra äktenskapen, så kan det vara berömvärdt; men att man skall straffa en tjänsteman därför att han är nog olycklig att hafva blifvit galen, kan icke vara rätt.

En talare yttrade, att Paganders tjenstgöringstid vore allt för kort, för att han skulle erhålla den af Kongl. Maj:t föreslagna pensionen; men man får icke här taga i beräkning, huru länge han tjenstgjort. Den synpunkt, hvarifrån man här bör utgå, är den, att det vore bra hårdt, om den ifrågavarande tjänstemannen skulle därför, att han är obotligt sinnessjuk, gå i mistning af de högre inkomster, han nu åtnjuter.

Stats-Utskottet har yttrat, att 1,000 kronor räcka mycket väl till hans vård, vare sig på hospital eller på annan anstalt för sinnessjuke. Ja, det är mycket möjligt; men det är också ganska sannolikt, att han kan få ännu bättre vård, om han blifver i tillfälle att betala ett högre pris.

På dessa skäl kan jag icke annat än yrka afslag å Utskottets och bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Friherre von Kræmer: Jag har begärt ordet blott för att söka från Stats-Utskottets skuldror afskaka den förebräelsen, som af den siste talaren har blifvit oss påbördad, nemligen att vi skulle hafva den obarmhertigheten att vilja komma åt och straffa denne stackars man. Jag tror knappt, att ens denne talare själf tror det, men åtminstone är jag öfvertygad om, att ingen anuan i denna Kammare tror, att Stats-Utskottets förslag tillkomma under påverkan af sådana motiv. Men om det dock skall vara ett straff, så måtte det åtminstone böra erkännas vara ett mycket lindrigt straff att efter fem års tjenstgöring erhålla för hela sin återstående lifstid 1,000 kronor i pension. Jag tror, att mången skulle vilja träffas af ett sådant straff.

Grefve Hamilton: Jag uppkallades af talaren på vestmanlandsbänken, som yttrade något tvifvel om, huruvida Pagander skulle kunna erhålla tjenlig vård för det af Stats-Utskottet föreslagna beloppet. Förhållandet med Pagander är, att han icke blott är sinnessjuk, utan lider af den särskilda form af sinnessjukdom, som kallas förföljelsemani, och att han i följd deraf icke kan vårdas å något annat ställe,

än å ett hospital. Men der är detta belopp 1,000 kronor tillräckligt för hans underhåll. Årsafgiften för första klassens patienter å hospitalen är, såsom Friherre Kræmer redan anmärkt, 821 kronor 25 öre. För denna afgift erhåller patienten mat och kläder. Jag har velat nämna detta för att befria den ärade talaren på vestmanlandsbänken från hans bekymmer i nämnda afseende.

*Pension för
Läroverks-
kollegan J. T.
Pagander.
(Forts.)*

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad Utskottet i förevarande punkt hemställt och sedan derpå att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

18—22 punkterna.

Biföllos.

23 punkten.

Herr Forssell, Hans: Då af motiveringen äfven till denna punkt tydligen framgår, att Stats-Utskottet jemväl här lefvat i den villfarelsen, att det vore fråga om att bevilja pensionstagaren någon ynnest, så ber jag att få fästa Kammarens uppmärksamhet på, att Lundberg har laglig rätt till åtnjutande af 1,800 kronor, oberoende af hans helsotillstånd och möjlighet att sjelf tjenstgöra; och att han naturligtvis icke kommer att afstå från denna sin lagliga rätt och i stället begagna sig af den föreslagna pensionen å 1,000 kronor. Frågan är helt enkelt den, huruvida Kammarkollegium skall vara i åtnjutande af de 1,800 kronor, som i dess stat äro anslagna för aflöning af en arbetskraft, eller om detta anslag skall utgå till en person, som icke kan arbeta i kollegium, och kollegii arbetsstyrka sålunda i motsvarande mån förminskas. Såsom chef för verket tillåter jag mig meddela Kammaren, att Kammarkollegium icke är försedt med starkare arbetskrafter, än som för arbetets jemna gång *nödvändigt* behöfvas, och att det sålunda icke kan utan skada undvara de anslag det har sig i stat tillförsäkrade.

*Pension för
Notarien
A. Th. Lund-
berg.*

Ur denna synpunkt anhåller jag att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts och afslag å Utskottets förslag.

Friherre von Kræmer: Efter den utgång, som frågorna angående pensioner åt Aspegren och Pagander hafva fått, så lärer väl icke mycket vara att här åtgöra. Men jag vill dock påpeka, att det orimliga förhållandet stiger punkt efter punkt. Ty här är förhållandet, att Lundberg erhållit fullmakt å sin tjenst den 22 December 1879, och allt sedan början af 1880 har han åtnjutit tjenstledighet för sinnessjukdom. Man skulle nästan kunna tro, att han icke var riktigt klok ens, när han erhöill fullmakten. I hvarje fall har han ej, tyckes det, på grund

*Pension för
Notarien
A. Th. Lund-
berg.
(Forts.)*

af densamma tjenstgjort mer är några veckor. Jag hemställer, om icke i betraktande af detta alldeles säregna förhållande här skulle kunna erhållas resning i de föregående besluten, och åtminstone här Kammaren vilja bifalla Stats-Utskottets så billiga förslag.

Att chefen för Kammarkollegium vill blifva af med denne tjänsteman, anser jag vara från chefens synpunkt ganska riktigt. Men om här finnes ett embetsverk, som omfattade indragningsstaten, så tror jag, att chefen för detta verk äfven skulle bedja att få blifva af med mannen i fråga. Jag hemställer, om det icke vore skäl att Riksdagen försökte att bevilja dessa 1,000 kronor och väntade ett eller annat år för att se, om icke detta skulle hafva den verkan, som jag tror, eller att Lundberg ändå kommer att taga afsked.

Jag anhåller om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Hans Excellens Herr Statsministern Themptander: Jag ber att i denna punkt få fästa Kammarens uppmärksamhet på, hvad redan den förste talaren erinrat, nemligen att här icke föreligger någon fråga om en förmån, som skulle beredas den här nämnda tjänstemannen. Han intager den ställning, att han är lagligen tillförsäkrad 1,800 kronors inkomst, och det kunna väl herrarne förstå, att, då han är sinnessjuk och vårdas på hospital samt icke kan afskedas utan förmyndarens medgifvande, så lärer denne icke stå till svars med att afhända myndlingen en årlig inkomst af 800 kronor, hvartill han är lagligen berättigad. Således hafva vi här alls icke att taga hänsyn till nämnde tjänsteman, ty han lär icke komma att afstå från sina 800 kronor, utan den fråga som föreligger är, huruvida det kan anses lämpligt, att de till Kammarkollegium i stat anslagna medel, som äro afsedda för göromålens bestridande af ordinarie tjänstemän, skola användas till underhåll åt en sinnessjuk person, eller huruvida icke riktigare är, att verket får disponera medlen till det ändamål, för hvilket de äro anslagna. Ur denna synpunkt kan man icke gerna tveka att, då en löneroglering för verket så nyligen blifvit genomförd, och då uti densamma arbetskrafterna icke blifvit tillmätta större, än behovet oundgängligen fordrar för göromålens upprätthållande, anse det riktigt, att i ett fall sådant som detta, då en tjänsteman lider af obotlig sjukdom, han öfverflyttas å indragningsstaten, och platsen besättes med en ordinarie innehafvare.

Det är ur denna synpunkt som jag tror allt skäl vara att bifalla Kongl. Maj:ts proposition, och att man alldeles bör lemna ur räkningen den ifrågavarande tjänstemannen, såsom af frågans utgång alldeles oberörd.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande klockan 7 eftermiddagen.

Sedan härpå öfverläggningen angående förevarande punkt ansetts slutad, gjorde Herr Grefven och Talmannen enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad Utskottet i punkten hemställt och vidare derpå att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet

gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad, samt förklarade sig finna den senare propositionen besvarad med öfvervägande ja.

*Pension för
Notarien
A. Th. Lund-
berg.
(Forts.)*

Friherre von Kræmer begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller 23 punkten i Stats-Utskottets utlåtande N:o 13, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, beslutar Kammaren att, med afslag å punkten, så vidt den skiljer sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, bifalla denna framställning oförändrad.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 38;
Nej — 63.

24 och 25 punkterna.

Biföllos.

26 punkten.

Friherre Barnekow: Den person, som här är i fråga, har visserligen icke någon laglig rätt till ersättning, och det är just därför jag skall be att få något närmare belysa saken.

Den ifrågavarande personen har blifvit skadad vid jernvägsolyckan vid Laxå för lidet år, hvilken olycka förorsakades af en vid jernvägen anställd tjenstemans fel. Det var nemligen den lokomotivförare, som förde tåget, som förorsakade sammanstötningen, och han har också lidit sitt straff. Den ifrågavarande skadade mannen, som fick sin hand krossad, var alldeles oskyldig till olyckan. Nu har man åt honom begärt en pension af 100 kronor och dessutom 420 kronor för en gång till ersättning för läkarehjelp m. m.

Detta har Utskottet afstyrkt på den grund, att Riksdagen i år antagit en lag, att personer, som framdeles lida skada till följd af jernvägs drift, därför skola erhålla ersättning. Men, säger Utskottet, "då det emellertid torde få anses synnerligen betänkligt att gifva nämnda lag någon slags retroaktiv kraft, har Utskottet icke kunnat

*Ifrågasatt
skadestånd
åt hemmans-
egaren P. V.
Carlsson för
kroppsskada.*

*Ifrågasatt
skadestånd
åt hemmans-
egaren P. V.
Carlsson för
kroppsskada.
(Forts.)*

understödja motionärens framställning" och hemställer därför om afslag. Detta skulle vara motivet! Men jag vill göra Kammaren uppmärksam derpå, att framställningar liknande denna förut blifvit bifallna, visserligen icke rörande personer, som blifvit skadade vid jernvägarne, men det har dock varit fall, att Riksdagen beviljat ersättning åt personer, som på ett eller annat sätt lidit orätt från statens sida.

För öfrigt, om detta olycksfall hade inträffat i år, skulle han hafva fått ersättning, men emedan det inträffade förra året, får han ingenting!

Jag känner icke denna persons ekonomiska ställning, men han måtte icke vara särdeles förmögen, då han kan anse sig nöjd med 100 kronor om året. Han har gjort ett försök hos jernvägsstyrelsen, som visserligen icke ansåg hans begäran obefogad, men dock vägrade utbetala skadestånd, emedan "stöd därför saknades af allmän lag". Hans yrke är landtbruk, och det är väl känt, att såvidt han skall sjelf deltaga i landbruksarbetet, är han ej mycket duglig dertill, sedan han blifvit skadad i högra handen.

På grund af dessa skäl vågar jag hos Herr Talmannen anhålla, att han ville framställa proposition om bifall till motionärens förslag och afslag å Utskottets hemställan.

Friherre von Kræmer: Om man nu i allmänhet vill bevilja alla de af Kongl. Maj:t gjorda framställningarna beträffande indragningsstaten, så låter det sig ju mycket väl säga trots de skäl, som jag vid vissa punkter af särskilda skäl ansett mig nödsakad att framhålla, men skola vi gå utöfver denna princip och äfven bevilja anslag på indragningsstaten på grund af enskild motion, då hemställer jag, hvilken flod af dylika motioner skulle för hvarje år öfversvämma Stats-Utskottet. Man bör icke föreställa sig, att det står så väl till med anslaget till indragningsstaten. Det är visserligen sant, att för nionde hufvudtitelns behof begäres nästan alltid samma summa som förut beviljats, men det kommer sig deraf, att anslaget är ett *förslagsanslag*. År 1885 öfverskreds anslaget med icke mindre än 323,869 kronor 96 öre. Jag hemställer, om det således kan vara skäl att endast på grund af enskild motion ytterligare belasta denna stat.

Hvad särskildt denna motion angår, så är det visserligen sant, att det är mycket olyckligt för en person att råka ut för en sådan händelse. Om det vore fråga om enskild välgörenhet, skulle jag anse, att understödet vore billigt och påkalladt, men just de skäl, som Stats-Utskottet anført, synas mig tala för det slut, hvartill Utskottet kommit. Riksdagen har i år antagit en lag om ersättning för skador genom jernvägsolyckor. Om man gifver denna lag retroaktiv kraft, huru många framställningar af personer, som under de förflutna årens lopp blifvit skadade, hafva vi icke då att motse?

Dessutom, om den skada, personen i fråga lidit, varit så ofantligt stor, att den hade gjort honom oduglig att försörja sig sjelf, skulle möjligen skäl kunna hafva talat för ett undantag, men jag skall be att få läsa upp det läkarebetyg angående skadans slutliga resultat, som blifvit afgifvet

"På begäran besigtigade jag i dag V. Carlsson från Nyedalen i Hammars församling, och befunnos de två mellersta fingrarne på högra handen vara raka och styfva, så att de endast i denna ställning kunde böjas mot handen. Å båda dessa fingrar finnes anchylos (ledstyfhet) mellan 1:sta och 2:dra phalangen, och just här ser man på volar- (hålhand-) sidan oregelbundna adhärenta ärr; på dorsal- (rygg-) sidan finnas äfven dylika ärr, adhärenta till benet, på 3:dje fingret bildande en tvärgående insänkning ungefär på midten af 1:sta phalangen. Att ofvannämnda ärr och ledstyfhet äro följder af de i mitt betyg af den 20 Mars 1885 omnämnde skador, äfvensom att V. Carlssons arbetsförmåga genom ofvannämnda ofärdighet i högra handen i någon mån minskats;" — *i någon mån minskats*, värre är det icke — "det varder härmed på förut aflagd embetsed intygadt, äfvensom att denna ofärdighet kvarstår för framtiden." Jag kan således icke finna, att här några så talande särskilda skäl föreligga, att det kan vara lämpligt derför gifva en lag retroaktiv verkan eller vara anledning för Riksdagen att frångå principen att icke på indragningsstaten bevilja andra anslag än de, som undergått den noggranna pröfningen hos Kongl. Maj:t.

*Ifrågasatt
skadestånd
åt hemmans-
egaren P. V.
Carlsson för
kroppsskada.
(Forts.)*

Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad Utskottet i förevarande punkt hemställt och sedan på afslag derå och bifall till den i ämnet väckta motionen, hvarefter propositionen på bifall till Utskottets hemställan förnyades och förklarades vara med öfvervägande ja besvarad.

27—29 punkterna.

Biföllos.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 31 sistlidne Mars och den 6 innevarande April bordlagda utlåtande N:o 40, i anledning af väckta förslag dels om jernvägsbyggnader för statens räkning och dels om statsbidrag till enskilda jernvägsanläggningar.

Punkten I.

Biföllos.

Punkten II.

Mom. a).

*Anslag till en
stambana
genom öfre
Norrländ.*

Herr Statsrådet von Krusenstjerna: Stats-Utskottet erkänner, att den af Kongl. Maj:t nu föreslagna jernvägsanläggningen påkallas icke blott af ekonomiska och lokala utan äfven af strategiska och po-

*Anslag till
en stambana
genom öfre
Norrland.
(Forts.)*

litiska skäl. Då, såsom jag med glädje funnit, Utskottet kommit till denna slutsats, synes följdriktigheten bjudit, att Utskottet icke stannat vid Vännäs, utan i likhet med Kongl. Maj:t tagit steget fullt ut och således föreslagit, att äfven öfre Vesterbotten och nedre Norrbotten lika väl som Vesternorrland och nedre Vesterbotten sättas i förbindelse med rikets öfriga jernvägsnät. Både öfre Vesterbottens och nedre Norrbottens naturliga hjelpkällor, deras redan vunna ekonomiska utveckling, deras förmåga af ytterligare utveckling äro icke mindre än Vesternorrlands. Deras behof af ökade kommunikationer är snarare större. De strategiska skälen tala fullt lika kraftigt för att äfven frågan om den öfre delen af den utaf Kongl. Maj:t föreslagna banan bifalles. Dertill kommer beträffande Norrbotten ett särskildt skäl, som jag tror bör behjertas; det är Norrbottens egenskap af att vara gränsprovins. På andra sidan gränsen har man kommit till klar insigt om hvad detta betyder. Ser man på jernvägsförhandlingarna i Finland, skall man finna, huru de under senare åren vigten och nödvändigheten af att sätta gränsprovinsen Österbotten i fullständig jernvägsförbindelse med det öfriga jernvägsnätet varit ett genomgående grunddrag i de finska jernvägsplanerna. Redan på början af 1880-talet byggdes banan från Tammerfors till Vasa. När sedermera vid 1882 års landtdag Finlands ständer hade att välja mellan den af regeringen föreslagna banan i östra Finland, eller Savolax-banan, och den af enskilde motionärer föreslagna österbottniska stambanan, så valde ständerna den senare.

Det beslöts, att omedelbart efter det Vasa-banan blifvit fullbordad, hvilket skedde år 1883, den österbottniska stambanan skulle påbörjas. Detta arbete har så fortgått, att redan i slutet af detta år torde det finska jernvägsnätet hafva hunnit fram till Uleåborg, som då står i förbindelse med vestra Finland. Men denna jernvägsförbindelse torde icke blifva den enda. Redan vid 1885 års landtdag uttalades den åsigten, att det vore nödvändigt att Österbotten äfven förenades med östra Finlands och Rysslands jernvägar genom en bana antingen direkt från Uleåborg till Kuopio eller från en station å Vasa—Tammerfors-banan genom mellersta Finland öfver Jyväskylä till trakten af Viborg. Från Uleåborg till riksgränsen är afståndet endast 12 mil. Och denna riksgräns är, såsom Kammaren vet, icke gränsen mellan nationaliteterna, utan den finska nationaliteten fortsätter äfven några mil på andra sidan gränsen. Vid sådant förhållande synes det mig, att hänsynen till bevarandet af våra kommersiella och politiska intressen bjuder oss att icke lemna vår gränsprovins Norrbotten isolerad och låta dess rörelse komma i spår öster ut, utan att i stället söka så mycket som möjligt och så snart som möjligt leda den söder ut genom att sammanbinda Norrbotten med vårt lands öfriga jernvägsnät.

Inser man detta och biträder man således Kongl. Maj:ts uppfattning, att jernvägen bör föras fram icke blott genom Vesternorrland och södra Vesterbotten till Umeå, utan vidare genom Norrbotten upp till Lule elf, då synes det mig vara skäl att icke hänskjuta ett sådant beslut till en obestämd framtid, utan tvärt om att fatta detta beslut nu. När första gången frågan om den norrländska stambanan förevar, tvekade

icke Riksdagen att på en gång besluta hela den då föreslagna sträckningen eller en uppåtgående bana från Störvik till tvärbanan och en tvärbana till norska gränsen. Det af Utskottet nu anförda hufvudskälet för att man skulle stanna vid Vännäs synes mig icke ega full giltighet. Utskottet åberopar nemligen analogien från 1881 års riksdag och säger, att då beslöto vi endast Bräcke—Sollefteå-banan, som kostade ungefär 13 millioner kronor, nu skola vi icke besluta en längre sträcka. Men skilnaden är den, att år 1881 förelåg icke något annat förslag än just banan Bräcke—Sollefteå. Någon längre sträcka var icke ifrågasatt; några undersökningar norr om Ångermanelfven hade icke ens egt rum, och hela den linie, som varit af regeringen föreslagen, blef af Riksdagen bifallen.

*Anslag till
en stambana
genom öfre
Norrland.
(Forts.)*

Reservanterne från denna Kammare mot Utskottets förslag hafva framhållit, hurusom det skulle vara en vinst att *nu* besluta hela den föreslagna stambanebyggnaden af det skäl bland annat, att visshet i förtid om jernvägs anläggning medför fördelen icke blott för statens egen penninganskaffning, utan äfven underlättar och påskyndar rörelsens inordnande i jernvägsstrafiken. Detta synes mig vara ett skäl af stor vikt. Ty om man har visshet derom, att en jernvägs anläggning inom en beräknelig framtid skall komma till stånd, och om man vidare vet denna jernvägs hufvudsträckning, så är det klart, att befolkningen i de orter, för hvilka anläggningen är bestämd, ordnar sina företag för den blifvande jernvägen, så att, när sedermera denna jernväg kommer, den finner före sig ett för trafik redan ordnad område.

Ett annat skäl för att *nu* besluta hela den af Kongl. Maj:t föreslagna sträckningen är, att, om man vill framkalla en inhemsk rälsindustri, vill befordra anläggandet af stora inländska verkstäder, dessa verkstäder måste hafva visshet om afsättning för längre tid än några få år och för en större anläggning än om några hundra kilometer.

Den andra omständighet af vikt, hvari Utskottets förslag afviker från Kongl. Maj:ts, är i fråga om upplåtelse af jord. Utskottet föreslår nemligen, att kommunerna skola kostnadsfritt afstå all för anläggningen erforderlig mark. Detta villkor var föremål för pröfning inom regeringen, då beslut om proposition skulle fattas. Men anledningen, hvarför jag icke ansåg mig böra tillstyrka att från regeringens sida detta villkor uppställdes, var dels, att statsverkets vinst häraf syntes mig icke spela en stor rol, då enligt det uppgjorda kostnadsförslaget för stambanan genom öfre Norrland expropriationskostnaderna hafva beräknats uppgå till endast $\frac{1}{3}$ af hela anläggningskostnaden, dels befarade jag, att ett sådant beslut i tillämpningen möjligen skulle medföra vissa svårigheter, då man hade att göra med en mängd kommuner inom icke mindre än tre olika landstingsområden. Om nu emellertid Riksdagen anser, att kommunerna böra lemna sådant bidrag, så kan från regeringens sida icke något vara att deremot invända.

Herr Sandberg uppläste ett skriftligt anförande af följande lydelse: Under tvenne riksdagar har jag iakttagit tystnad i alla jernvägsfrågor, i hopp om och väntan på att en kraftigare röst än min skulle höjas emot det fortsatta jernvägsbyggandet med lån från ut-

*Anslag till
en stambana
genom öfre
Norrland.
(Forts.)*

landet, men då så ej skett, har jag begärt ordet, ehuru fullt medveten om, att det lilla, jag i denna sak förmår yttra, kan komma att i hög grad smädas och hånas af dagens vise.

Den akuta jernvägsfeber, som på 1850-talet angrep Sveriges regering och Riksdag, har sedermera spridt sig i allt vidsträcktare kretsar och småningom framträngt till nästan hvarje vrå af vårt arma land samt efter mitt förmenande öfvergått till en kronisk sjukdom af vådligaste art. Med en nästan svindlande fart hafva jernvägar kors och tvärs blifvit byggda dels af staten, dels af enskilda bolag med eller utan bidrag eller lån af statsverket. Huru dant är då i verkligheten det ekonomiska resultatet af dessa jernvägar? Oaktadt de af staten byggda lemnat en afkastning långt utöfver hvad man väntat, lärar väl ingen kunna påstå, att ens dessa jernvägar gifvit en nettoinkomst, som motsvarar räntan och amorteringen på de för deras byggande upptagna utländska lånen. Af de enskilda jernvägarne torde, om man undantager Gefle—Dala-jernvägen och några mindre sträckor, få finnas, som gifva aktieegarne någon ränta på det i dem nedlagda kapitalet, men deremot många, hvilkas afkastning icke ens räcker till att förränta de upptagna obligationslånen, ja några, som knappt lemna en inkomst, motsvarande drift- och underhållskostnaden. Det i de enskilda jernvägarne af aktieegarne nedlagda kapitalet torde således i många fall vara att betrakta såsom alldeles förloradt.

Det kan icke falla mig in att bestrida nyttan och gagnet af jernvägar, men medaljen har också sin fränsida. Genom det brådstörtade påskyndandet af jernvägsbyggnaderna har en allt för stor del af arbetarebefolkningen blifvit dragen från jordbruket och vant sig vid ett oroligt och kringflackande lif samt vid större aflöning än jordbrukaren förmår gifva. Det kapital, vi ega eller kanske rättare egt i våra skogar, har under decennier blifvit förminskadt i högre grad än annars skulle hafva skett under sekler. Den värsta följden synes mig dock vara, att det påskyndade jernvägsbyggandet mera än något annat medverkat till att göra oss skattskyldiga under utlandet. För min del vågar jag därför både hysa och uttala den enligt de makttegandes mening föräldrade åsigten, att vårt land hade varit lyckligare, om vi hade egt endast hälften eller till och med tredjedelen så mycket jernvägar, men varit fria från utländsk skuld.

Samtidigt med jernvägsfebern vann också den nya läran: »ju större skuld, ju större rikedom», insteg i vårt land och blef snart en trosartikel åtminstone för dem, som der hade makten. Denna lära har också här blifvit tillämpad i sina yttersta konsekvenser. Staten, hypoteksföreningarna, städerna, i främsta rummet hufvudstaden, landkommunerna och enskilda hafva lånat allt hvad lånas kunnat. I de flesta fall säges det visserligen, att lånen blifvit upptagna för produktiva ändamål, men om man närmare undersöker förhållandet, torde den del af lånen, som blifvit nyttigt använd, befinnas vara långt mindre än hvad man vanligen antager. Huru framställer sig då för den opartiske betraktaren ställningen i vårt land efter trettio års jernvägsbyggande och lånande? I ekonomiskt hänseende en mängd af konkurser och skaror af fattighjon, i moraliskt hänseende förfälskningar, bedrä-

gerier och sjelfmord i långt större antal och af vida ohyggligare art än man för några decennier sedan skulle hafva ansett vara möjligt. Jag hemställer därför till hvarje fosterlandsvän, om det icke är hög tid att hejda sig på vägen till förderfvet och upphöra med att ytterligare belasta vårt fattiga land med utländsk skuld.

*Anslag till
en stambana
genom öfre
Norrländ.
(Forts.)*

Till det nu föredragna förslaget kan jag icke lemna mitt bifall, dels därför att Riksdagen derigenom skulle förbinda sig att för en kostnad af öfver 13 millioner bygga en statsbana från Sollefteå till Vännäs, och dels därför att Utskottet icke uppgifvit, huru det tänkt sig anskaffandet af det föreslagna anslaget. Beräkningen af den trafikinkomst, som skulle erhållas på en blifvande jernväg emellan Sollefteå och Luleå, synes mig äfven vara fotad på helt andra än säkra grunder. Jag vill i detta hänseende endast erinra om, att Utskottet anför Norrbottens rikedom på jernmalm och skog såsom ett hufvudskäl för denna banas byggande och såsom ett väsentligt stöd för beräkningen af den blifvande trafiken å densamma. Efter mitt förmenande komma väl alltid så tunga varor som jernmalm och skogsprodukter att söka sig väg till närmaste hamn och kunna endast i sällsynta undantagsfall antagas blifva föremål för transport på den nu ifrågavarande banan, hvilken, om den kommer till stånd, man må säga hvad man vill, omöjlig kan blifva något annat än en kustbana. Med stöd af hvad jag nu i korthet anført, yrkar jag afslag å nu föredragna punkt.

Herr Forssell, Otto. Trogen mitt beslut, som jag redan från första stunden fattat, att aldrig yttra mig i en fråga, der jag tilltror mig höra till majoriteten, utan endast begära ordet i den händelse, att jag är förvissad om att höra till minoriteten, skall jag be att i denna fråga få framlägga mina betänkligheter mot så väl Kongl. Maj:ts förslag som Utskottets hemställan.

Innan jag ingår derpå, ber jag dock få fästa uppmärksamheten på, hvarom frågan gäller. Provinsen Ångermanland har redan ett stycke jernväg, huru litet det än må vara, men Ångermanland är i så måtto en bland de lyckligaste provinser i vårt land, att den har en hafsvik, som sträcker sig långt in i hjertat af provinsen, från Hernösand upp till Nyland, ty uppgiften att Ångermanelfven skulle falla ut vid Hernösand är en geografisk osanning. Den faller ut vid Nyland. Ångermanland har följaktligen mindre behof af jernvägsförbindelser än någon annan provins. Återstå då de båda provinserna Vesterbottens och Norrbottens kustbefolkning.

Af handlingarna finna herrarne, att om man drager ifrån de invånare, som bo i Vesterbottens lappmarker, utgör kustbefolkningen i Vesterbotten 88,000 personer. Härtill har man lagt 80,000 personer, utgörande kustbefolkningen i Norrbotten, som skulle hafva fördel af jernvägen. Denna siffra behöfver dock väsentligen reduceras; ty man har inräknat Pajala, öfre och nedre Torneå, Kalix och Råneå socknar, fastän afståndet från Luleå till Haparanda är 15 mil, samt Pajala, Öfver- och Neder-Torneå socknar ligga ännu längre bort. Nu lära väl personer, som bo 30 à 40 mil från jernvägens ändpunkt, icke hafva någon nytta deraf. Icke skulle väl vi, om det till exempel icke funnes jernväg mellan

*Anslag till
en stambana
genom öfre
Norrländ.
(Forts.)*

Stockholm och Göteborg, hafva någon nytta af en jernväg, som drages från Göteborg söder ut! Således måste man räkna ifrån hela Norrbottens befolkning, med undantag af Luleå och Piteå fögderier, 44,000 personer, hvadan den befolkning, som skulle hafva fördel af jernvägen, inskränker sig till föga mer än 130,000 invånare, och således icke fullt tre procent af Sveriges hela folkmängd. Återstår sedermera att se till hvilka utgifter, som erfordras för att förse dessa 130,000 människor med jernvägar. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har beräknat kostnaderna till 36 millioner. Den komité, som varit tillsatt för denna fråga, har prutat ned summan till 27 millioner, men under förutsättning att de normala lutningsförhållandena skulle utgöra 1 : 60. Den, som känner till hvad det vill säga att trafikera en jernväg med en lutning af 1 : 60, aktar sig för att bygga en sådan jernväg. Trafikkostnaderna blifva så stora, slitningen af materielen så förfärlig, att det blir förlust i stället för vinst, och jag är därför öfvertygad, att Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen aldrig kommer att bygga jernbanan på sådant sätt. Man får därför gå ut från den förutsättningen, att banan kommer att kosta 36 millioner, om icke mer.

Men icke nog härmed. Denna bana kan ej få någon vikt eller betydelse för landet, om den icke förses med nödiga bibanor till hafs-kusten. Chefen för Civildepartementet har uppgifvit, att den sammanräknade längden af dessa bibanor skulle uppgå till omkring 140 kilometer, men man stannar icke dermed. Såsom herrarne finna af förslaget, åsyftas, att den ifrågasatta stambanan skulle sluta vid Boden, der det skulle blifva en anslutningspunkt till den så kallade Luleå-Ofoten-banan. Men denna finnes endast på papperet, och jag skall framdeles be att få återkomma till denna sorgliga och beklagliga sak. För tillfället vågar jag emellertid påstå, att banan från Boden till Luleå också måste byggas af staten, om stambanan skall komma ned till Luleå. Det gör ytterligare 35 kilometer, eller tillsammans 175 kilometer bibanor, och sammanlagdt en banlängd af 710 kilometer. Vi få då en byggnadskostnad af 50 millioner. Vi skola således skuldsätta staten med ytterligare 50 millioner för att förse 130,000 människor med jernvägar. Detta är i sjelfva verket den fråga, som här föreligger.

Jag ber nu att få öfvergå till de skäl, Herr Civilministern anför i sitt yttrande till statsrådsprotokollet. Det första han säger är: "Nu är frågan: skall det norra stambanesystemet afbrytas vid Ångermanelfven och det vidsträckta området norr derom komma att sakna detta i vår tid nödvändiga samfärdsmedel"? Är meningen med denna framställning den, att han förutsätter, att stambanor aldrig skola byggas norr om Ångermanelfven, såvida man ej börjar dermed nästa år, så tror jag han går för långt. Jag tror icke, att någon, som här söker motsätta sig förevarande förslag, dermed vill hafva sagt, att aldrig någon stambana skall byggas norr om Ångermanelfven. Den, som motsätter sig förslaget sådant det nu är, afser naturligen dermed icke annat, än att tiden för närvarande icke är lämplig, och att frågan är för tidigt väckt. Det finnes skäl, som tala för att vi böra hvila med vårt jernvägsbyggande. Vidare säger chefen för Civildepartementet:

”genom densamma” (om den kommer till stånd) ”underlätts tillträdet till Norrlands skogar och malmfält, och virke af mindre dimensioner, som nu förmultnar oåtkomligt i skogarne, kan förvandlas till kol och användas vid vår på träkol baserade jernhandtering”. För mig är det oändligt roligt att höra detta yttrande. Herrarne minnas mer än väl, att vid 1882 års riksdag det väcktes af samma ministär ett förslag, som gick ut derpå att förbjuda inbyggarna i Vesterbotten att afverka och exportera omogen skog, d. v. s. undermåligt virke. Nu, när det är fråga om att bygga en jernväg, låter tonen på annat sätt. Riksdagen biföll Kongl. Maj:ts förslag, och det utfärdades en lag, som förbjöd att afverka eller exportera undermåligt virke sjöledes. Nu anses det nyttigt att undermålig skog exporteras — landvägen, och därför måste jernvägen byggas! — Det heter vidare: ”Då Sverige näppeligen kan räkna på herraväldet i Bottniska viken, är äfven under den årtid, då sjöfarten är öppen, en jernväg, hvarigenom trupper och förnödenheter kunna hastigt tillföras, ett snart sagdt oundgängligt vilkor för ett verksamt försvar af norra Sverige”. Här komma vi nu in på den militära frågan, för hvilken jernvägen skulle vara af en så otroligt stor vikt och betydelse. Denna fråga var före och diskuterades allvarsamt vid 1883 års riksdag, då fråga var om nytt härordningsförslag. Då trodde jag mig hafva visat, och nu vidhåller jag samma åsigt, att Sverige aldrig kan med hjälp af någon landtarmé, huru stor, mäktig och kraftfull den än må vara, värja sig mot yttre fiender, och jag hemställer till herrarne, huru det kan vara tänkbart eller möjligt att försvara en kuststräcka på 230 à 240 mil med en armé på 30, 40 eller 50 tusen man. Det blir några hundra man på hvarje mil. Dylika skäl tror jag man bör akta sig för att anföra. Herr Civilministern säger vidare: ”Vår gränsprovins Norrbotten får ej isoleras, utan bör så mycket som möjligt och så snart som möjligt sammanbindas med det öfriga riket”.

Det vill synas som om här icke skulle finnas några kommunikationer mellan södra och mellersta Sverige, å ena, och norra Sverige, å andra sidan. Man behöfver dock icke gå längre än till skeppsbron, för att der få se en mängd ångbåtar ligga, som förmedla samfärdseln mellan Norrland och Stockholm. Jag tror denna kommunikationsled är ganska god och nyttig för Norrland och tror mig kunna visa, att den icke kan ersättas af någon jernväg.

Vidare har man åberopat förhållandena i Finland. Dessa förhållanden hafva af Herr Civilministern nyss repeterats för oss, och han anser denna omständighet mycket behjertansvärd. Kastar man nu en blick på kartan öfver Finland, å ena, och öfver Sverige med Norrbotten, å andra sidan, så finner man lätt, hvarför Finland bygger och bör bygga jernvägar. Förhållandet är nemligen, att från Viborg till Uleåborg är afståndet fogelvägen öfver land 50 svenska mil, men sjövägen utefter bottniska kusten 110 mil, således mer än dubbelt så långt. Afståndet från Helsingfors till Uleåborg är landvägen 50 mil, men sjövägen 80 svenska mil utefter en kust och en skärgård, som är svår att befara, och genom Finska viken, som ligger tillfrusen längre än vattnet vid våra kuster. Det är därför af stor vikt för Finland

*Anslag till
en stambana
genom öfre
Norrland.
(Forts.)*

*Anslag till
en stambana
genom öfre
Norrländ.
(Forts.)*

att få jernvägar tvärt igenom landet, ty landvägen är der kortare, billigare och bekvämare än sjövägen. Låt oss nu å andra sidan tillse, huru förhållandena äro i afseende å de svenska kommunikationerna! Afståndet från Stockholm till Luleå är 890 kilometer sjövägen, men utefter den blifvande jernvägen 1,220 kilometer, således nära 50 procent längre, eller alldeles motsatsen mot i Finland. Lika nödigt och naturligt som det är att Finland skaffar sig jernvägar, lika oförståndigt är det att Sverige bygger jernvägar i Norrland, då det redan har ett billigare och bekvämare kommunikationssätt.

På nionde sidan i statsrådsprotokollet har Herr Civilministern anfört de skäl, som skulle tala till förmån för att jernvägsarbetet icke bör afbrytas eller uppskjutas, utan oafbrutet fortsättas. Dessa skäl äro att här finnes åtskillig materiel, såsom spadar, skottkärror och dylikt, hvilket icke skulle kunna med fördel användas om jernvägsbyggandet afstannade. Ja, vi hörde samma skäl upprepas, då fråga var att fortsätta stambanan från Bräcke till Ångermanelfven. Då uppgåfvos dessa halfslitna persedlar ega ett värde af 3 å 400,000 kronor. Jag hemställer till herrarne, om det kan vara förenligt med sundt förnuft och klok statshushållning att bygga jernvägar för att kunna använda slitna skottkärror och spadar. Icke är det för deras skull vi lefva här i samhället. Vidare är det åberopadt såsom skäl för banans fortsättande, att det eljest skulle finnas en mängd ingenjörer och arbetare, hvilka skulle vara utan sysselsättning, och att detta tillika skulle vara sådana, som nu äro inöfvade och vane vid arbetet, och hvilka vore bättre att använda än andra och nya personer. Ja, mine herrar, här hafva vi uppenbart den sats uttalad, som låg till grund för nationalverkstäderna i Paris 1848. Staten skall bygga jernvägar för att förse arbetarne med aflöning. Hafva vi verkligen nu kommit så långt här i Sverige, att vi skola bygga nationalverkstäder för att förse arbetarne med inkomst? Jag tror det icke! Fast hellre tror jag — (det är möjligt att jag har orätt) — att vårt jernvägsbyggande, så forceradt det varit, skadat vårt jordbruk vida mer än bristen på spanmålstullar. Jernvägsbyggandet har från jordbruket dragit en mängd arbetare, höjt arbetslönerna i en mängd provinser och stält jordegarna och jordbrukarne i nöd och brist på arbetskrafter. Långt ifrån att det kan vara skadligt för landet att inskränka byggandet, skulle det i min tanke vara godt och nyttigt.

Jag kan icke underlåta att nu beröra en mycket ömtålig och sorglig fråga, emedan, såsom jag nyss nämnde, regeringen här har förutsett att den så kallade Luleå—Ofoten-banan skulle komma till stånd. Min fosterlandskänsla tvingar mig dertill, och jag kan icke hjälpa, om jag härmed rifver upp gammalt sår. Jag har här i min hand åtskilliga handlingar rörande denna fråga — prospekter och tidningsartiklar m. m., på såväl tyska som svenska, på hvilka mitt anförande grundas, och af hvilka det står hvar och en fritt att taga kännedom. — Som bekant torde vara, meddelade regeringen den 8 December 1882 oktroj åt privata personer här i Sverige å anläggande af en jernväg från Luleå till Ofotens fjord i Norge. Dessa personer uppgåfvo sig icke vara sinnade att vare sig med egna medel eller med

tillhjälp af svenska penningar bygga denna bana, utan de förklarade sig uttryckligen hafva för afsigt att öfverlåta eller sälja koncessionen till en "gründer"-firma, Herrar Wilkinson & Jarwis i London. Redan i början af år 1883 bildade denna firma ett bolag under namn af "The Northern and Europe Railway company limited" för byggande af denna bana. Detta bolag bestod af sju personer, och hvar aktie lydde på 15 pund sterling. Men ännu i Augusti månad 1883 hade icke tecknats mer än *sju* aktier, och ej ett öre var inbetaldt och blef det icke heller sedermera. Detta bolag om sju personer med tecknade sju aktier af 15 £ hvardera, således till sammans 1,900 kronor, skulle här upp i Sverige bygga en jernväg om 466 kilometer, hvilken jernväg beräknades kosta 23 millioner! Det aktade likväl icke för rof att utfärda upprop om teckning till öfver en million £ i obligationer. Jag behöfver icke säga mera, för att herrarne jemte mig skola medgifva, att detta är minst sagdt ett äfventyrligt förslag. Jag skyller icke på regeringen, ty vi måste numera taga ansvaret på oss sjelfva, som gifvit anledning till detta förfarande och bakom liggande fara för bedrägeri. Vi hafva nemligen förklarat, att här fins anledning till jernvägsbyggande i Sverige, så beskaffadt, att hvarken privata personer eller regeringen vill offra ett öre derpå. Men om främmande undersåtar finnas så dumma, att de vilja kasta bort sina penningar på detta företag, så må de gerna göra det. Hvad för en moral ligger bakom detta, mine herrar? Vi äro skulden härtill, emedan vi hafva uppmuntrat detta bolag genom att bevilja det stora fördelar för den tillämnade byggnaden i Norrland. Emellertid har nu detta bolag gått sönder, och Herrar Wilkinson & Jarwis dragit sig tillbaka, sedan de sålt eller öfverlåtit koncessionen åt ett nytt bolag, bestående af två personer i England och några bankirhus i Tyskland, hvilka uppgifvit sig hafva tecknat aktier för 1,500,000 £ och kontant inbetalt ena hälften samt lemnat andra hälften i förfallna vexlar, eller tillsammans 27 millioner kronor svenskt mynt — för att bygga en jernväg, som enligt kostnadsförslaget skulle gå till 23 millioner. Nå väl, bolaget var bildadt, kapitalet mer än tillräckligt; allting var ju således väl beståndt, och ingenting återstod än att bygga med full fart. Nej, mine herrar, detta bolag har icke blott icke tillskjutit ett enda öre af dessa så kallade 27 millioner kronor, utan har tillika utfärdat inbjudning till teckning på ytterligare 27 millioner, d. v. s., man vill hafva 54 millioner för att bygga en jernväg, som kostar 23 millioner. Till råga på olyckan äro dessa obligationer affattade icke blott på engelska och tyska utan äfven på franska språket. I England har dock hela företaget strandat, tack vare tidningen Daily News' kraftiga uppträdande, och i Tyskland har bolagets försök blifvit ohjelpigt krossadt, emedan det der icke får sälja en enda obligation, sedan Berlinerbörsens syndikat vägrat bolaget att få utbjuda obligationerna på börsen. Men för oss återstår faran, att dessa obligationer exporteras till Frankrike; ty köpas der obligationer till ett större belopp, så stoppar naturligtvis bolaget penningarna i sin ficka utan att bygga något på den förespeglade jernvägen. Häraf kunna vi få en ganska farlig efterräkning från franska regeringens sida, ty dessa bedragna obligationsinnehafvare

*Anslag till
en stambana
genom öfre
Norrland.
(Forts.)*

*Anslag till
en stambana
genom öfre
Norrland.
(Forts.)*

skola icke släppa saken så lätt, utan hänvända sig till sin regering. Så står det till med detta bolag och denna oktroj. Nu fins här emellertid en utväg att komma ifrån saken, och jag hemställer vördsamt till vår regering, huruvida det icke vore skäl att begagna denna utväg. I koncessionen heter det nemligen icke blott på ett utan på två ställen: "med rätt för sökandena att å ingenjörsfirman Wilkinson & Jarvis i London och de öfrige in- och utländske män, med hvilka *firman* kan komma att förena sig, öfverlåta koncession å ifrågavarande jernvägsanläggning". Vidare heter det längre fram i samma oktroj: "att förevärande koncession, hvilken icke må utan Kongl. Maj:ts samtycke öfverlåtas å annan än firman Wilkinson & Jarvis i London och de in- och utländske män, med hvilka *firman* för utförande af jernvägsföretaget kan komma att förena sig, skall anses förverkad" etc. Jag vet icke, om det nya bolaget har åt sig utverkat regeringens tillstånd att få operera. I motsatt fall kan regeringens återkalla oktrojen, och jag skulle önska, att detta kunde ske redan i morgon dag.

Jag ber nu att få anföra det hufvudsakliga skälet, hvarför jag, för min del, är emot fortsättningen af norra stambanan. Vår stats-skuld har under djupaste fred på de senare 30 åren stigit till omkring 230 millioner kronor, hvarå räntan går till omkring 12 millioner. Jag vet icke, om herrarne hafva gjort sig reda för, hvad statsskuld är. Statsskuld är ett medel att draga vaxel på kommande generationers arbetskraft och stoppa dessa penningar i sin ficka. Man säger, att vi hafva rätt att vara de kommande generationernas förmyndare, om vi använda penningarna till produktiva företag. Enligt mitt förmenande hafva vi icke rätt dertill, ty de och endast de hafva rätt att sjelfva bestämma, hvartill deras pengar skola användas, ty vi kunna icke veta, om icke 50 eller 60 år härefter samma summa kan bereda våra efterkommande större fördelar, än som nu skulle kunna beredas dem genom denna jernväg. Det är nu 50 år sedan det svarta slafveriet upphäfdes, och deraf skryta vi. Men vi hafva i stället uti alla civiliserade länder genom statsskuldssystemet infört det hvita slafveriet: den kommande arbetarens slafveri under bankfirmornas kassakistor. Men det är så mycket betänkligare att fortgå på denna bana, då vi besinna, att alla våra moderna samhällen knaka i sina fogningar, och att vi icke skola lägga hyende under den kommunism eller socialism, som ropar på att rifva ned allting. Det första de rifva sönder blir statsobligationen. Jag tror, att vi redan hafva skuldsatt oss tillräckligt för att böra tänka på att äfven kunna betala dessa skulder och icke fortsätta på banan.

Äfven med afseende på alla de skäl jag anført, skulle jag må hända vara benägen att lemna min röst för bifall till detta förslag, såvida Stats-Utskottet och, framför allt, de båda herrar, som tillika varit ledamöter i komitén, kunna bevisa mig, att den kommunikationsled, som nu åsyftas med den föreslagna jernvägsanläggningen, är billigare, bekvämare och snabbare än den kommunikationsled, som redan fins mellan hufvudstaden och de norrländska hamnarne. Jag tror, att det hade varit en pligt så väl för Stats-Utskottet som för Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet att utreda och besvara denna

fråga. Tills dess detta skett, nödgas jag yrka afslag. Skulle jag deremot få bevis derpå, att jernvägstrafiken är billigare, bekvämare och snabbare än den nuvarande kommunikationsleden, så är jag villig att återkalla detta yrkande. Men sedan jag fått höra dessa skäl, skall jag be att få framlägga fakta, som skola bevisa motsatsen.

*Anslag till
en stambana
genom öfre
Norrländ.
(Forts.)*

Herr Bäckström: Den föregående talaren har genom sitt långa anförande manat mig att blifva så fåordig som möjligt, helst som han berört saker, som här icke bort behandlas.

Jag är i allmänhet stor vän af jernvägsbyggnader, och det smärta mig därför mycket att i denna fråga nödgas afvika från Kongl. Maj:ts så väl som Stats-Utskottets förslag. Jag har nemligen tänkt mig, att, när man skall bygga jernvägar längre norr ut, man bör försöka göra det så sparsamt och försigtigt som möjligt, i synnerhet i förevarande fall, då jag tror, att någon väsentlig inkomst af banan svårigen skall vinnas. Detta företag bör i så måtto förenklas, att åtminstone icke den styrelse, som har hand om våra jernvägsbyggnader och nu bygger jernvägar för flera millioner kronor om året, tillika får den nu föreslagna byggnaden på sig öfverlåten, utan bör denna byggnad öfverlåtas på trafikstyrelsen, för att genom dess försorg utföras, och företrädesvis ske genom entreprenad, hvarigenom jernvägen kunde byggas betydligt billigare än hittills varit förhållandet. Det kan väl vara möjligt, att den hittills har blifvit bättre byggd, men då man har den utvägen att medelst stark kontroll öfvervaka entreprenörens arbete, synes mig detta förslag ingalunda förkastligt. Vi hafva ju från flera håll bevis på enskilda jernvägar, hvilka afsynats och godkänts med utmärkt beröm. Egentliga anledningen, hvarför jag velat afstyrka det nu föreliggande förslaget, är att jag hade tänkt mig, att trafikstyrelsen skulle få öfvertaga jernvägsbyggnaden norr om Sollefteå, och att man må undvika att hafva två styrelser, af hvilka den ena skall bygga och den andra besörja trafiken, synnerligast som det är en offentlig hemlighet, att harmonien mellan dessa styrelser icke har varit så god som man skulle hafva önskat.

Hvad komiténs betänkande beträffar, har jag gjort en jemförelse mellan den föreslagna Sollefteå—Luleå-banan och banan mellan Bollnäs och Storlien.

Jemförelser emellan den föreslagna Sollefteå—Luleå-banan och banan emellan Bollnäs och Storlien:

<i>Sollefteå—Luleå.</i>		<i>Bollnäs—Storlien.</i>	
Längd	536 km.	Längd	431 km.
Af komitén beräknad anläggningskostnad per km.....	51,290 kr.	Enligt Kongl. Trafik- styrelsens berättelse för år 1884 har an- läggningskostnaden utgjort per km.....	75,000 kr.
per gammal mil ...	548,200 „	per gammal mil ...	800,000 „
Spårvidd (4,83)	1,435 m.	Spårvidd	1,435 m.
Skenvigt, per meter ...	27,27 kgm.	Skenvigt	27,27 kgm.
Största stigning	1:60.	Största stigning	1:60.

*Anslag till
en stambana
genom öfre
Norrland.
(Forts.)*

Godstrafiken är i sin helhet beräknad till mellan 80 och 90,000 tonkilometer per bankilometer.

Hela godstrafiken mellan Bollnäs och Storlien utgjorde under år 1884 mellan 20 och 30,000 tonkilometer per bankilometer och på hela statsbanan emellan 90 och 100,000.

Bland denna godstrafik förekommer:

		Under 1884 transpor-	
Fisk, specerier, viktualier, ton	30,000.	terades.....	ton 7,000.
Jern och stål	„ 33,000.	d:o d:o „	5,000.
Träkol	„ 49,000.	d:o d:o „	10,000.
Trävaror	„ 99,000.	d:o d:o „	104,000.
Malmer, stenkol, kalk, gödningsämnen	„ 94,000.	d:o d:o „	1,000.
Spanmål, frö, gryn, rot- frukter	„ 42,000.	d:o d:o „	16,000.

Ingen skulle högre än jag önska, att dessa komiténs beräkningar sloge in, men jag hyser mina tvifvelsmål. Mitt afstyrkande af detta förslag härleder sig visst icke af oginhet mot norrländingarne, ty jag unnar dem allt godt. Men jag anser, att man framför allt bör gå försigtigt och sparsamt till väga, ty i annat fall få vi aldrig någon jernväg upp till Haparanda, och det är väl dock meningen.

Jag yrkar afslag.

Herr Mankell: Äfven jag är i den ledsamma ställningen att nödgas yrka afslag på hvad Kongl. Maj:t och Stats-Utskottet föreslagit, och att ansluta mig till den reservation mot hela förslaget, som af åtskilliga bland Andra Kammarens ledamöter inom Stats-Utskottet blifvit framsteld. Och jag vågar antaga, att de skäl, som jag skall taga mig friheten anföra för mitt yrkande, äro af den beskaffenhet, att de väl förtjena öfvervägas.

Såsom en allmän grundsats vid byggande af stambanor torde kunna antagas, att derför icke bör läggas till grund landsdelarnes areal, utan deras välmåga, sådan densamma kan anses representerad genom deras befolkningssiffra och bevilningsbelopp. Jag vill genast ifrån början medgifva, att denna allmänna regel icke alltid kan tillämpas, och att fall kunna förefinnas, då undantag derifrån måste göras; och sådana hafva äfven blifvit gjorda vid våra stambanebyggnader. Men å andra sidan vågar jag påstå, att hvarje större afvikelse från nysenämnda grundregel skall innebära en orättvisa mot de landsdelar, som icke fått lika långa stambanor, ehuru de dertill kunnat vara mera berättigade, äfvensom att i de flesta fall jernvägsfinanserna deraf skola blifva i mer eller mindre mån lidande. Det torde öfver hufvud vara ett misstag att förmoda, att en jernvägs dragande genom trakter, som icke af naturen blifvit gynnade för odling och kultur, skall kunna framkalla en sådan odling och kultur, och dock har

detta misstag flere gånger vid vårt stambanebyggande blifvit begånget. Detta har åter haft den påföljd, att icke den väntade vinsten uppkommit.

Erkänner man nyssnämnda grundsats i afseende på stambanebyggnaderna, så följer deraf sedermera, att de särskilda orterna få genom enskilda banor tillgodose de öfriga behof, som de särskildt kunna anse sig hafva i afseende på kommunikationen.

Vill man tillämpa denna regel på de norrländska jernvägsanläggningarna, så finner man, att Norrland innesluter nästan $\frac{3}{4}$ af Sveriges hela areal, nemligen 2,238 kvadratmil mot 1,632. Största delen af denna landsträcka består dock af mindre eller icke alls odlingsbar mark. Vidare finner man, att Norrlands befolkning uppgår till 654,000 menniskor af 4,600,000, således blott till $\frac{1}{7}$ af rikets hela folkmängd, äfvensom att dess bevilningssiffra utgöres af 485,000 kronor af 3,836,000, således blott $\frac{1}{8}$ af hela den svenska bevilningen.

Ur denna synpunkt borde Norrland således egentligen blott hafva fått $\frac{1}{7}$ eller $\frac{1}{8}$ af det sammanlagda stambanenätet. Huru mycket har deremot Norrland i verkligheten erhållit? Jo, uti det statsrådsprotokoll, som medföljer denna proposition, omnämnes, att Norrland redan fått 869 kilometer jernväg af de 2,300 eller 2,400 kilometer, som hela riket eger.

Norrland har således redan fått öfver en tredjedel af stambane-systemet, och lägger man de nyss nämnda quantiteterna till grund för beräkningen, finner man, att Norrland fått *två och en half gånger* så mycket jernvägar som det öfriga Sverige.

På samma sätt förhåller sig med kostnaderna för anläggningen. Enligt statsrådsprotokollet uppgå dessa kostnader redan till 68,295,000 kronor mot det belopp af 180,000,000, hvilket samtliga stambanorna kostat. Äfven ur denna synpunkt har Norrland således fått långt öfver en tredjedel och således mer än *två och en half gång* så mycket som hela det öfriga Sverige. Deremot finner man å andra sidan, att, sedan nu de enskilda norrländska banorna blifvit af staten inlösta, Norrland icke bidragit till sitt jernvägsnät med en enda enskild jernväg. Det öfriga landet har deremot fått bidraga med öfver 4,000 kilometer, eller 400 svenska mil. Skulle Norrland hafva bidragit i samma proportion, skulle det hafva byggt åtminstone 500 kilometer jernväg för 22 à 23 millioners värde. Dessutom kan icke nekas, att Norrland alltid erhållit brorslotten af de anslag, som Riksdagen beviljat till landsvägar och odlingshjelp, till minskande af frostländighet, aftappning af sanka marker o. s. v. Man kan således utan öfverdrift påstå, att Norrland, äfven om man vill fästa afseende vid dess areal, blifvit så mycket tillgodosedt, som möjligen kunnat ske med hänsyn till öfriga rikets intressen. Således måste hvarje klagomål från Norrlands sida öfver förbiseendet af dess intressen, som det oaktadt ofta höres, anses fullkomligt obefogadt.

Hvad är det då, man nu står i begrepp att göra? Regeringen har föreslagit byggande af en ytterligare stambana på 536 kilometers längd för en kostnad af 26 à 27 millioner, hvilken kostnad dock i verkligheten säkerligen kommer att gå upp till 30 millioner. En föregå-

*Anslag till en
stambana
genom öfre
Norrland.
(Forts.)*

Anslag till en
stambana
genom öfre
Norrland.
(Forts.)

ende talare har till och med beräknat den till 36 millioner. Detta, för att den ringa del af befolkningen, som bor norr om Ångerman-elfven, skall få en bättre vinterförbindelse med det öfriga landet, än som nu finnes, och ehuru den under halfva året eger ypperliga kommunikationer på hafvet och genom sina många segelbara och flottbara elfvar. Nu är det visserligen sant, att Stats-Utskottet har af detta regeringens förslag blott tillstyrkt hälften och på så sätt nedbragt kostnaden till 13,400,000 kronor. Men å andra sidan är det enligt min åsigt klart och äfven påpekadt i Stats-Utskottets betänkande, att fortsättningen endast blir en tidsfråga. Har man sagt a, så får man säga b. Skulle detta inträffa, och regeringens förslag slutligen i sin helhet blifva genomfördt, då hade Norrland fått 1,400 kilometer af de 2,800 eller 2,900 kilometer, som hela riket egde, och detta för en kostnad af 96 å 98 millioner, mot 210 millioner, som blifvit nedlagda på hela stambanenätet, samt detta utan att hafva anlagt en enda enskild jernväg. Norrland skulle på det sättet få nära på *fyra gånger så mycket* stambanor som det öfriga landet. Jag tager mig friheten hemställa till Kammaren, om detta kan vara rätt och billigt?

De skäl, som regeringen, och efter densamma Utskottet, framställt för denna jernvägs anläggande, synas mig äfven vara särdeles svaga. I stället för en ekonomisk utredning af den natur, jag tagit mig friheten försöka, har regeringen blott framställt en lysande blomstermå-
ning i afseende å hvad Norrland *i en framtid* kan blifva, om det får den föreslagna jernvägen; men olyckan är, att någon säkerhet i det hänseendet icke förefinnes. Det är blott en blomstermå-
ning och intet annat; och för min del tviflar jag högeligen på, att den någonsin kan blifva förverkligad. Den enda bevisning i det hänseendet, som blifvit förebragt, är den hastiga utveckling, som Norrland i flera af-
seenden haft under de sista årtiondena, i förhållande till det öfriga Sverige i dess helhet. Jag tror dock, att det icke skulle vara svårt att uppleta enskilda landsdelar af det öfriga riket, hvilka haft lika hastig utveckling som Norrland, och som i följd deraf förtjenat vida
längre stambanor, än de hittills erhållits.

I öfrigt hafva blifvit upprepade och uppradade de gamla skälen, som alltid anföras, då fråga är om en förlängning af stambanesyste-
met och hvilka till större delen alltid blifvit vederlagda, fastän de lokala intressena lika ofta fått öfverhand. En del af dessa skäl hafva redan blifvit granskade af en föregående talare, och jag be-
höfver således icke vid dem länge uppehålla mig. Några ord må det dock tillåtas mig att nämna i afseende på det anförda skälet, att man genom antagande af detta förslag skulle skaffa arbete åt en
mängd arbetare och derigenom lindra nöden o. s. v.

Mine herrar, jag ber få framhålla att detta är ett mycket farligt skäl samt af rent statssocialistisk beskaffenhet. Derigenom medgifves, att staten har något slags skyldighet att skaffa arbete åt dem, som sakna sådant; och är man inne på *den* banan, medgifver man impli-
cite att socialisterne hafva rätt, då de fordra att staten skall öfver-
taga all produktion. Då måste man äfven medgifva det berättigade i anläggandet af nationalverkstäder; och hvart sådant leder, deraf har

man en varnande erfarenhet från år 1848 i Paris. Jag kan svårligen misstänkas för afvoghet mot arbetarne; och jag skulle nog kunna gå in på att staten undantagsvis af välgörenhet, då stor och öfverhängande nöd vore å bane, anskaffade arbete. Men att i en offentlig statshandling erkänna någon skyldighet härtill och framhålla den samma såsom skäl för anställandet af offentliga arbeten, som eljest icke äro tillräckligt motiverade, det anser jag vara ganska farligt. För min del vill jag icke vara med om något sådant.

*Anslag till en
stambana
genom öfre
Norrländ.
(Forts.)*

Ungefär af samma art är skälet att skaffa afsättning åt industrien. Det innebär statshjelp, ren protektionism, af den mest utpreglade beskaffenhet; och jag hemställer, om denna Kammare kan gå in på något sådant.

Hvad de öfriga båda skälen beträffar, äro de af en så underordnad halt, att de måste väcka förvåning och ingifva den föreställningen, att de påtagligen anförts af brist på bättre. Man skulle vara tvungen, derest detta byggnadsföretag icke komme till stånd, att sälja inventarier och afskeda ingenjörer. En gång blir det väl dock alltid nödvändigt att sluta med stambanebyggandet och beqvåma sig till att sälja inventarier och afskeda ingenjörer. Konseqvensen af dessa skäl vore, att man i all evighet borde fortsätta med jernvägsbyggandet för att undgå försäljningen och afskedandet. Samma konseqvens, som af de föregående skälen, att hjälpa arbetaren och skaffa industrien afsättning genom att bygga jernvägar, som icke eljest äro af behofvet påkallade!

Efter vanligheten har regeringen äfven kört fram och paraderat med de militära och strategiska skäl, som anföras vid hvarje ny jernvägs anläggning. Det är mycket riktigt, att jernvägar äro nyttiga i strategiskt afseende. Men att särskildt denna jernväg skulle vara viktigare än någon annan, det vågar jag förneka. Den är mindre behöflig, ja till och med ofördelaktigt belägen, af det enkla skälet, att den går för nära kusten och således vid öppet vatten, af en landsatt ströfcorps när som helst kan förstöras på hela denna långa sträckan mellan Ångerman- och Lule elfvar. Norrlands behof i jernväghänseende ur strategisk synpunkt har redan till stor del blifvit tillgodosedt genom de jernvägar, som blifvit anlagda i södra delen af landsdelen, i synnerhet genom Trondhjem—Sundsvalls-banan, hvarigenom Norrland alltid kan erhålla undsättning på norska centralbanan. Den jernväg, som i strategiskt hänseende vore nödvändig för den nordligaste delens försvar, är Luleå—Ofoten banan. Ofoten är, som man känner, hela året öppen hamn. På denna väg skulle man sålunda alltid kunna undsätta de stridskrafter, man i Norrlands nordligaste del kunde qvarlemna. Den nu ifrågasatta banan åter är af mycket underordnad vikt i detta hänseende.

Bristen på tillräckliga skäl framgår äfven deraf, att man nödgats taga de finska jernvägarne till hjälptrupper. Detta sista skäl har redan blifvit af en föregående talare granskadt, och jag vill blott tillägga, att Finland verkligen kan hafva skäl att bygga sin nordliga jernväg så nära kusten och tili Uleåborg, då bakom ligger fruktbart eller odladt land. Den blir således icke isolerad. Vår kustbana har

*Anslag till en
stambana
genom öfre
Norrländ.
(Forts.)*

deremot bakom sig blott ofruktbara lappmarker, som aldrig någonsin kunna blifva föremål för någon större odling. Således är jämförelsen icke hållbar.

Deremot är säkert, att bekostandet af denna bana länge och svårt skall tynga på våra jernvägsfinanser, liksom på våra statsregleringar i allmänhet. Så vidt jag kunnat uträkna, skulle statslånen för denna bana i årliga annuiteter och amorteringar draga 1,500,000 kronor, hvilket belopp måste upptagas genom skatter eller, hvilket torde vara detsamma, frändragas nettovinsten af vår jernvägsdrift. Jag hemställer till denna ärade Kammare, huruvida det ekonomiska resultatet af de redan byggda jernvägarne i Norrland kan anses vara så fördelaktigt, att det manar till fortsättning. Såsom förut visats, bära de sig ganska klen. Så snart skogarne blifvit nedhuggna, blifver förhållandet ännu värre. Hvarken person- eller godstrafiken blir tillräcklig att betala driftkostnaderna, långt mindre amorteringen af anläggningskostnaderna. De beräkningar, som i statsrådsprotokollet förefinnas, och enligt hvilka banan i början skulle gifva 1,6% och sedermera 2,87%, synas mig icke vara fotade på hållbara grunder.

På dessa skäl yrkar jag afslag. Ett bifall till det ena eller andra förslaget skulle, enligt min åsigt, innebära en verklig orättvisa mot det öfriga landet och sannolikt betydligt försämra våra finanser. Förslaget äro obilligt, så länge Norrland icke bekostat några enskilda banor. Deremot är jag lika villig som skyldig att bifalla alla de förslag, som möjligen kunna väckas om att för enskilda banors byggande ganska frikostigt understödja den öfre delen af Norrland med statslån samt till och med mindre anslag, om så ovilkorligen skulle behövas.

Jag har naturligtvis icke det ringaste intresse i denna fråga. Jag kan naturligtvis ej heller hafva den ringaste afvoghet mot norrländingarne; tvärt om måste jag hysa de största sympatier för dem, som i högre grad än Sveriges öfriga inbyggare måste strida mot ett hårdt klimat och en karg natur. I detta fallet får man dock icke låta leda sig af känslan, utan se på hvad som är för *hela riket* det bästa. Ur den synpunkten måste jag uppträda mot förslaget och yrkar därför afslag.

Herr Cederberg: Hvad jag i sak tänker i denna fråga är må hända Kammaren bekant derigenom, att jag slutit mig till den af Friherre von Essen afgifna reservation. Det är således icke för att angifva min ståndpunkt i det hänseendet som jag begärt ordet, men jag förmodade att rörande det komitéutlåtande, som ligger till grund för regeringens proposition i frågan, skulle förekomma en eller annan anmärkning, som borde besvaras, och det var för att bereda mig tillfälle härtill som jag begärt ordet. Innan jag lemnar reservationen, får jag dock säga några ord i afseende å densamma, enär det torde förefalla någon egendomligt, att jag här, ehuru norrländing, biträdt det förslaget som der finnes uttaladt, nemligen att fri jord skulle utgöra villkoret för att norrländingarne skulle få denna jernväg. Jag ber att i det fallet få nämna, att min åsigt är, att jorden bort lemnas genom

erbjudande från orterna, icke genom riksdagsbeslut norrländingen af-
fordras. Det län, till hvilket jag hör, har också till en del godkänt
denna min åsigt. Stats-Utskottets förslag har gått något längre, och
jag har icke ansett mig böra motsätta mig den af Stats-Utskottet
uttalade och af reservanten sedermera upptagna meningen; enär jag
tror, att om genom antagande af detta förslag frågan lägges i lands-
tingens händer, skola de derpå svara på ett sätt, som leder till en
god utgång.

Jag ber att nu få vända mig mot en talare, som här yttrade sig.
Herr Forssell sade exempelvis, att folkmängden deruppe skulle vara
ytterst liten och spridd på en ofantligt stor yta, på ända till 50 mil
från den föreslagna jernvägens sträckning, och att man begått ett
misstag, då så långt från jernvägen boende räknats med till jernvä-
gens trafikområde. Detta yttrande sammanhänger med hvad ett par
andra talare sagt rörande den af komitén verkställda och i den Kongl.
propositionen intagna trafikberäkningen. Jag ber då först att få erinra
herrarne om målet, hvarför, och under hvilka förhållanden dessa be-
räkningar tillkommit. Det var åt komitén uppdraget att säga, huru
man skulle bygga för att motsvara trafikens fordringar. Det var för
detta ändamål komitén skulle verkställa sina trafikberäkningar, ej för
att utreda det finansiella utbytet af trafiken. Man gick då till väga
på det sätt, att man infordrade uppgifter från länen. Det är mot
dessa, sådana de blifvit af komitén bearbetade, Herr Bäckström nu
vändt sig. Komitén har om dem sagt, att det icke är sannolikt, att
den på så sätt beräknade trafik kan påräknas förr än efter en längre
eller kortare tid, sedan banan blifvit öppnad för trafik.

Komitén ansåg sig därför skyldig att på något vis beräkna, hvad
man kunde tidigare vänta, och det gjorde komitén genom att jemföra
denna nu ifrågavarande jernvägen med redan förut öppnade stam-
banedelar. Dervid uppställdes en mängd alternativa beräkningar öfver
trafikområden, och i stället för, såsom Herr Forssell androg, man
skulle medräknat folk, boende på 50 mils afstånd från jernvägen, verk-
ställdes beräkningarna så, att man tog endast dem, som bodde inom
5 mils afstånd, då desse icke hade nytta af sjökommunikationer, un-
der det att af dem, som hade nytta af sådana kommunikationer, en-
dast de räknades med, som bodde inom 4 mil från jernvägen. Det
är alldeles tydligt, att här har icke varit meningen att på det sätt
dessa beräkningar kommit fram — jag upprepar det ännu än gång
— göra någon *bestämd* trafikinkomstberäkning. Det har blott dermed
afsetts att göra *sannolikt* hvad man kunde hafva att vänta. Det är
för öfrigt af erfarenheten visadt, att de trafikerade bandelarne norr om
Bollnäs, som genomgå svagare befolkade trakter, än den nu före-
slagna banan skulle komma att göra, hafva lemnat öfverskott, och att
detta tyckes vara i jemnt stigande. Någon anledning att här förut-
sätta sämre resultat finnes ej.

Det är sagdt af Herr Bäckström, som i det fallet tyckes stå på
samma ståndpunkt som Herr Forssell, att det icke är möjligt att
täfna med sjökommunikationerna. Det är nog sannolikt, att vår import
till Norrland fortfarande till stor del kommer att gå till hamnarne,

*Anslag till
en stambana
genom öfre
Norrland.
(Forts.)*

*Anslag till
en stambana
genom öfre
Norrländ.
(Forts.)*

men hvad dit importeras kommer att per jernväg *spridas* inom länen, och då ställa sig förhållandena så som komitén antagit i den lägre trafikberäkningen. Import per jernväg af tyngre gods kommer dock påtagligen till stånd under en del af vintern samt tidigare våren.

Här är vidare yttradt åtskilligt i afseende å kostnadsförslagen. Jag ber dervid att få rätta ett misstag, som jag funnit ofta upprepadt. Man påstår, att det är Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som beräknat kostnaden till 36,000,000 kronor. Denna styrelse har dock icke verkställt någon beräkning. Det är af styrelsen förordnade undersökningsförrättare, som verkställt denna beräkning, och komiténs kostnadsförslag kunna således väl ställas vid sidan af undersökningsförrättarnes. Herr Bäckström har funnit, att komiténs kostnadsberäkning betydligt understiger verkliga kostnaden för hittills i Norrländ utförda bandelar. Härvid erinras, att komitén beräknat kostnaden för billigare byggnadssätt än förut tillämpats, men att det oaktadt kostnaden per mil räknadt, för vissa delar af nu föreslagna bana, närmar sig verkliga kostnaden för färdiga bandelarne.

Här är uttaladt af Herr Forssell, att trafik i lutningen 1 : 60 skulle vara hardt när omöjlig i finansielt hänseende. Jag ber dock att få erinra derom, att många af våra enskilda jernvägar hafva denna lutning, särskildt Gefle—Dala jernväg, som nu är nämnd såsom en i finansielt hänseende god jernväg. Då der en tung och stor trafik kunnat med ekonomiskt godt resultat besörjas, torde väl deraf bäst bevisas, att för den jämförelsevis obetydligare trafiken norr om Ångermanelfven maximilutningen 1 : 60 ej skall medföra nämnvärda olägenheter.

Här är taladt om, att kostnaden för bibanor är utesluten, och särskildt yttrade Herr Forsell, att det behöfdes 140 kilometer bibanor, och att ingen kostnadsberäkning vore därför uppgjord. För en del af banorna är dock fullständig kostnadsberäkning uppgjord, och efter en approximativ beräkning för de öfriga skulle för alla de bibanor, som omnämnas i regeringens proposition, kostnaden uppgå till mellan 5 å 6 millioner. Det är hela beloppet.

Då man för öfrigt granskat de skäl, som tala för jernvägens fortsättande, har man som vanligt förbisett de egentliga skälen härför och i stället hakat sig fast vid dem, som tala för att anläggningen *nu* bör företagas, och dervid dessutom lösryckt ett enda enstaka skäl från de öfriga och sagt: det skälet är så litet och obetydligt, att finnes det annat annat skäl, skola vi icke bygga. Det är nemligen icke för att penningar äro billiga, icke för att afhjelpa arbetsbrist, icke för att man har arbetsförråd o. s. v., som man beslutar sig för jernvägens byggande; dessa äro skälen, hvarför man *nu* bör företaga byggandet, då jernvägen i alla händelser bör och måste byggas.

Hvad som yttrats om Luleå—Ofoten-banan och statsskulden skall jag be att få helt och hållet förbigå. Frågan om Luleå—Ofoten-banan hör alldeles icke hit, och hvad som talats om statsskulden torde komma att fullständigt bemötas af någon annan.

Här ställes en uppfordran särskildt till dem, som varit ledamöter af jernvägskomitén, att de skulle yttra sig om, huruvida en jernväg

till Norrland vore billigare, snabbare och bekvämare än sjötrafiken. Den talare, som till oss stälde denna uppfordran, lofvade: kan Ni visa mig, att så är, skall ni få mitt ja. Jag vore glad, om jag kunde få alla andras ja lika lätt som den talarens. Om han ville försöka att i detta ögonblick begagna sjötrafiken till de norrländska hamnarne, skulle han finna och nödgas erkänna, att man per jernväg kan komma dit billigare, snabbare och bekvämare än på sjön. Och dessa trafikförhållanden råda 6, i de norrbottniska hamnarne nära 7 månader om året! Vid sådant förhållande hemställer jag, om icke den värde talaren, trogen sitt löfte, vill gifva sitt ja till förslaget.

Af den siste talaren yttrades åtskilligt om omöjligheten att bringa trakterna der norrut till kultur. Jag vill knappast besvara det yttrandet på annat sätt än genom att uppmana honom att resa dit och sjelf se, icke blott nederlandssocknarne utan äfven lappmarkssocknarne, — jag menar icke de öfversta fjelltrakterna, der det åtminstone för våra ögon för närvarande synes omöjligt att införa någon kultur — utan de lappmarkssocknar, der kulturen redan börjat utbreda sig, och han skall lika med mig erkänna, att der är ett ofantligt fält för kultur.

Jag vill icke uppehålla Kammaren längre, utan inskränker mig till att för min del yrka bifall till Friherre von Essens reservation.

Herr Nyström: Då jag nu begärt ordet och går att yttra mig i en fråga, som icke blott för min hemort, öfre Norrland, är dess viktigaste lifsfråga, utan äfven för hela landet måste anses såsom en af dess största och allvarligaste frågor, ber jag att öfverseende och ett välvilligt tillmötesgående måtte visas mig, icke för min utan för sakens skull. Här gäller icke blott att förlösa öfre Norrlands befolkning från den instängdhet, som för isbojor hindrar densammas samfärdsel med den öfriga delen af landet, utan något vida mera, nemligen öfre Norrlands bibehållande eller icke för framtiden hvad rörelsen och annat beträffar. Vanvårdar man denna nordligaste del af riket och försummar att se till hvad som för dess bibehållande erfordras, under det den ena jernbanan efter den andra öppnas och inbjuder åt öster, ja, då skall den tid icke dröja länge, innan straffet följer, och då har Riksdagen tagit på sig ett så stort ansvar, att det aldrig kan förlåtas, lika litet som Finland kan någonsin förlåta Sverige, att under 1808—1809 årens krig hafva det så illa stäldt med kommunikationer och samfärdsel, liksom med öfverbefäl och åtskilliga andra förhållanden, att Finland borttrycktes. Ja, öfre Norrland skall med skäl kunna bittert klaga öfver svenska Riksdagens beteende, om Riksdagen icke, medan tider är, vårdar sig om att tillgodose denna landsdels bästa och iakttaga hvad som fordras för samfärdseln åt söder och för dess bibehållande åt riket.

Dernäst skyndar jag att framföra min vördnad och förbindligaste tacksamhet till alla dem, som så satt sig in i saken, att de funnit skäl att behjerta densamma. Särskildt vänder jag mig härvid till Herr Civilministern, som, efter hvad jag kan bedöma, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med komiterades utlåtande, anført och nu äfven framhållit

*Anslag till
en stambana
genom öfre
Norrland.
(Forts.)*

*Anslag till en
stambana
genom öfre
Norrland.
(Forts.)*

de verkliga skäl, som tala för att Riksdagen icke må af några slags nihilistiska funderingar förleda sig att afslå hvad Kongl. Maj:t eller åtminstone hvad Friherre von Essen i sin reservation föreslagit.

Det är icke att förundra sig öfver, att repræsentanterne från södra och mellersta Sverige äfvensom för södra Norrland kunna vara likgiltiga för, huruvida en jernväg kommer att framdragas till öfre Norrland eller icke, ty de allra flesta af dem hafva aldrig sett dessa trakter eller fått någon aning om, hvad de duga till. Många tro, att der är blott en ödemark, hvarest ingenting kan göras, utan som lämpligast bör inhägnas till en betesmark utan någon kultur. Kunde dessa komma dit och taga reda på dess rika resurser, skulle de nog finna, att der är Sveriges framtidsland, och det, till hvilken emigrationen borde vända sig, och ej till främmande länder; men att nutidens yppersta kommunikationsmedel, jernväg, oundgängligen därför fordras, samt att framställningen derom är af högsta behof påkallad.

De södra delarne af landet äro omgifna af öppna haf, de hafva milda vintrar med knappast någon strängare köld eller långvarigare mörker, då deremot öfre Norrland är instängdt af is under 7 till 8 månader om året och har mörka och kalla vintrar. Detta jemte öfre Norrlands rika resurser och faran i politiskt hänseende af ett isolerad läge har jag trott skulle verksamt tala för samma landsdels snara införlifvande genom jernväg med landets öfriga delar, äfvensom för att äfven de på ända till 200 mil aflägsset boende repræsentanterne skulle behjerta saken, endast de blifvit närmare upplysta om förhållanden, som för dem äro okända. I min ringa mån har jag uti motioner och i öfrigt sökt bibringa dessa upplysningar, och i sådan afsigt var det ock, som jag för några år redan bidrog dertill, att åtskilliga repræsentanter från södra och mellersta delarne af landet gjorde en resa till öfre bygderna och togo sjelfva reda på förhållandena. Jag är öfvertygad om, att de funno bekräftadt hvad jag antydt, nemligen att öfre Norrland förtjenar den största uppmärksamhet, och glad deröfver att sådant nu äfven blifvit fullständigt ådagalagdt genom i frågan förebragta utredningar, samt hoppas, att nämnda åtgöranden ej varit förgäfvne.

Mer än 30 år äro nu förflutna, sedan statens jernvägsbyggnader börjades. Bana på bana har byggts, och bibana efter bibana har anlagts eller är under byggnad. Vi uppe i de norra trakterna hafva tålmodigt väntat på att turen en gång skulle komma äfven till oss. Vi hafva villigt deltagit i de 217 millioner, eller kanske mera, som nedlagts på jernvägsbyggnader. Öfre Norrlands befolkning, som icke har en enda bit jernväg, har sålunda i förhållande till folkmängd en ansvarighet af 15 millioner i detta belopp. Men det är icke detta, som är den egentliga förlusten, utan den består i den indirekta förlust, som uppkommit derigenom att icke jernväg funnits. Jernvägarne medföra nemligen, enligt hvad utredt blifvit, indirekta fördelar till ungefär tre gånger bruttointkomstens belopp, som intill 1885 års slut uppgått till 279 millioner kronor. Denna beräkning har skett i utlandet och gäller otvifvelaktigt äfven för Sverige. Således belöper på de 300,000 invånarne norr om Ångermanelfven, d. v. s. $\frac{1}{15}$ af hela rikets folk-

mängd, som icke hittills fått en enda jernvägsbit, omkring 55 millioner i indirekt förlust derigenom att samfärdseln med det öfriga Sverige icke blifvit lättad, under det kommunikationerna derstädes blifvit allt mer och mer utvecklade. Vid sådant förhållande är det naturligtvis omöjligt för öfre Norrland att konkurrera med de sydliga delarne af landet eller med utlandet, helst om man dertill lägger svårigheten att få produkterna från Norrland söderut under en tid af sju månader om året. Klart är ock, om under denna tid t. ex. den stora ladugårdsafkastning, hufvudsakligen smör, som öfre Norrland lemnar, måste ligga inne i afbidan på möjlighet till vidare transport, att en stor del förstöres eller blir osäljbar. Så ock kött från lappmarkerna, hvilket till värde af kanske $\frac{1}{2}$ million kronor årligen föres ned till kusten. — Vid inträffande missväxtår är det nästan omöjligt att få lifsmedel till dessa nordliga bygder. År 1867 t. ex. var det trots alla åtgärder, som då vidtogos, omöjligt att erhålla mera än omkring 30,000 tunnor spanmål under den korta tiden emellan det årsväxten blef känd och innan sjöfarten upphörde, oaktadt allra minst 80,000 tunnor fattades, hvilket jag kan meddela och bevisa, enär jag då var vice ordförande i länets nödhjelpskomitée. Mattan mjöl steg från 25 kronor till öfver 60 kronor, och tunnan spanmål från 15 till 30 kronor, allt till följd deraf att transporten måste ske med dragare från så aflägsna orter som från Kuopio län i Finland, från Ångermanland och från Norge medelst renar öfver fjellen, hvilket fördubblade varans inköpspris. Till följd af bristen på kommunikationer förlorade endast Norrbottens län på detta år antagligen $\frac{1}{2}$ million kronor! Det hade kunnat taga dessa 50,000 tunnor spanmål från Skåne och betalt frakten på jernväg och likväl fått varan mycket billigare, än den då stälde sig för orten. Allt detta vittnar om, att det är ett så trängande behof för öfre Norrland att så fort som möjligt få jernvägar, att ingen af de män inom Kammarerna, som vilja se till att äfven den svage må njuta sin rätt, borde kunna sätta sig mot detta förslag. Då regeringen uppfattat saken som sig bort, kunde man också hoppas att Riksdagen icke refve sönder den Kongl. propositionen, utan genom bifall dertill sökte sammanbinda denna nordliga del af Sverige med de öfriga delarne, så att likställighet mellan alla provinser och samma fördelar för dem alla uppstode. Men nu komma nihilister och motsätta sig detta förslag, som endast afser att få denna likställighet mellan landets olika delar. Det är alldeles förvånande att så skall vara.

En talare framhöll, att Norrland hade nog kommunikationsmedel, då det har sina ångbåtar. Jag önskar verkligen få se den talaren göra en resa till Norrbotten under den tid af åtta månader af året, då sjöfarten är stängd. Jag tror han skulle blifva den förste att yrka på jernvägar dit, om han behöfde göra en sådan resa om igen. Det är verkligen egendomligt höra honom påstå, att, ehuru kommunikationerna äro stängda nära $\frac{2}{3}$ -delar af året, samfärdseln likväl är bra och alldeles tillräcklig.

Efter hvad jag vet, mottogs den Kongl. propositionen med stor glädje i öfre Norrland, emedan man hoppades, att Riksdagen nu ville hjälpa denna landsända från svårigheten att komma ut i den allmänna

*Anslag till en
stambana
genom öfre
Norrland.
(Forts.)*

Anslag till en
stambana
genom öfre
Norrland.
(Forts.)

samfärdseln. Men lika hastigt som detta hopp uppstod, lika fort började det också försvinna, ty förslaget blef så afklippt, så hopkrympt och skärpt af Utskottet, att fråga är, huruvida det icke vore önskligare att hela frågan fölle. Utskottet föreslår att banan för närvarande skall afslutas vid Vännäs och vill icke ens bestämma att, då denna del af jernvägen blifvit färdig, hvilket först om 8 eller 9 år kan inträffa, banan derefter skall framdragas vidare norrut, utan skulle detta bero på, om den nya banan komme att bära sig eller icke. Det är just inga stora förhoppningar om jernvägens fortsättning, man derigenom lemnar 150,000 invånare i öfre Norrland eller $\frac{1}{10}$ -del af landets hela befolkning. Den första delen af banan är den, som är dyrast att bygga. I Ångermanland går anläggningskostnaden till 7 à 800,000 kronor per mil. För öfriga delen af banan till endast 400,000 eller 450,000 kronor per mil. Om då resultatet af den del af jernvägen, som är af Utskottet ifrågasatt att byggas, visar sig dåligt, skulle således just den del af banan, som vore mest behöflig, icke komma till utförande samt den delen af befolkningen, som är i största behof af banan, straffas därför.

Det har på visst sätt blifvit af en talare här berördt, och jag tror till och med af Herr Civilministern frambållet, att genom Finland två banor närma sig till Uleåborg omkring tolf mil från vår gräns. Kustbanan till Uleåborg blir färdig i höst. Savolaxbanan, hvarpå arbetet skolat börja först nästa år, begynner redan i år. Vägen från Haparanda till Petersburg blir då icke längre än vägen från Haparanda till Gefle. Huru kunna ni, mina herrar, vara försvarade, om ni låta öfre Norrland i obestämd tid få vänta på sin jernväg, eller endast under 16 à 20 år, men under denna tid den finska befolkningen i vårt land börjar draga sig mot öster till den finska befolkningen på andra sidan gränsen och en sammanslutning af alla finska element uppstår? Jag tror, att vi icke ens kunna tänka oss de svåra följder, som deraf skulle uppkomma. Som vi se på kartan, blir det rak väg från den nordligaste delen af vårt land, hvarifrån den största exporten skulle kunna ega rum, efter Savolaxbanan, till Petersburg. Och på denna väg tager en resa från Haparanda till Berlin icke synnerligen längre tid än öfver Sverige och Danmark till samma stad.

Den Kongl. propositionen inlöser till större delen, hvad en Konung vid invigningen af en jernbana högtidligt yttrade, nemligen att en dag jernvägsförbindelse skulle finnas mellan Ystad och Haparanda. Nu är visserligen endast föreslaget, att framdraga banan till Luleå, och detta med rätta, ty innan banan fortsattes vidare norrut, måste vi hafva våra försvarsanstalter bättre ordnade. Men dit bör den också framdragas, så snart omständigheterna sådant tillåta. De skäl, Stats-Utskottet haft för att frångå den Kongl. propositionen, äro alldeles icke hållbara. Utskottet säger, att man nu icke bör taga längre sträcka på en gång än förut mellan Bräcke och Sollefteå, det vill säga omkring 13 mil. Det är ett märkvärdigt resonnement, som jag ej tror förut vara tillämpladt här i Sverige. Senast år 1873, då bana beslöts från Storvik till Hybo och vidare öfver Östersund till norska gränsen, var det aldrig fråga om att icke fastställa plan för hela sträckningen mellan de

orter, till hvilka man ville komma. Nu vill man deremot bryta af banan midt inne i landet i en trakt, dit man hvarken kan komma upp eller ned med båt på Umeå elf. Ingen kan tänka sig, att banan kan sluta der. Hvarför icke då bestämma, att banan skall framdragas till den rätta ändpunkten Lule elf, då kommande Riksdagar ju hafva i sin makt att efter råd och lägenhet bestämma de årliga anslagen? Då fråga var om banorna mellan Stockholm och Malmö och Stockholm och Göteborg, tror jag aldrig att så korta steg togos, utan man beslöt att banorna i deras helhet skulle byggas, ehuru man byggde vissa delar först och lät det bero på kommande Riksdagar att bestämma, huru fort det öfriga skulle komma till utförande. Nämnda bana från Storvik till norska gränsen bestämdes till hela sin sträckning, dels bredspårig, dels smalspårig. Kostnaden beräknades till något öfver 31 millioner och väglängden var — märk väl — några mil längre än den här ifrågasatta jernvägen till Öfver-Luleå. Men då förspordes ingen protest mot det beslutet. Här hafva vi två de största elfvarna i riket, Ångermanelfven och Lule elf. Efter inga vattendrag inom landet transporteras mera gods. Är det då icke lämpligt att nu besluta hela jernvägssträckningen, men bevilja första året endast 1 million, andra året 2 millioner eller hvad det kan blifva, o. s. v.? Derigenom vunnas de stora fördelar, att befolkningen i öfre Norrland kunde ordna sig för den blifvande banan och icke kände sig så isolerad, utan villigt komme att bidraga till landets försvar, derest behof deraf skulle ifrågakomma, hvilket Gud förbjude! I annat fall torde befolkningen måhända komma att ifrågasätta hvad som ibland försports, nemligen att upphöra med alla vapenöfningar såsom helt och hållet gagnlösa, enär för den isolerade belägenheten och omöjligheten att i tid erhålla undsättning något verksamt motstånd mot fienden icke är möjligt, utan endast utsigt quarstår att strida, blöda och dö förgäves.

Vidare säger Utskottet, att man bör se tiden an och vänta, till dess man får erfarenhet, om banan bär sig. Efter hvad jag har mig bekant, buro sig hvarken Malmö- eller Göteborgsbanorna första åren. Och om så skulle vara, att man icke får full ränta på de penningar, man skulle utlägga, hvad i Herrans namn är det för skäl att icke bygga banan? Staten har af sina jernvägar för närvarande mellan 3 och 4 procent, utom den indirekta fördelen, som kan beräknas till minst tre gånger detta belopp för dem, som af dessa jernvägar äro i åtnjutande. Hvad har staten af de allmänna vägarne? Icke räknar staten på någon afkastning af dem? Hvad har staten af sina medel i Riksbanken? Ej mer än 4 procent på hela inhemska utlåningsrörelsen, och ändå vill man att banken skall kasta sig vidlyftigare ut, hvilket jag för min del icke har något emot, ehuru jag tror att banken ej derpå kommer att skörda någon särdeles vinst.

Nedsättningen i årsanslaget är enligt min tanke också en oklok åtgärd, ty det är onekligen sanning i hvad en annan talare framhållit, att man bör bygga jernvägar, då arbets- och alla andra pris äro låga, och penningar billiga på lånemarknaden. Jag tror derför, att det vore klokast göra allt så fort som möjligt, hvarigenom man på samma gång skaffade sysselsättning åt en mängd arbetare, som annars

*Anslag till en
stambana
genom öfre
Norrland.
(Forts.)*

*Anslag till en
stambana
genom öfre
Norrland.
(Forts.)*

under närvarande svåra tider kanske finge svälta. Så förfar man åtminstone i Finland. Af finska tidningar hafva vi erfärit, att senaten för att afhjelpa nöden och arbetsbristen i östra Finland för detta år anslagit 600,000 mark eller 420,000 kronor för arbetenas påbörjande å Savolaxbanan, som enligt plan icke skulle börja förr än nästa år. Jag tror, att detta är klokt, och att man äfven bör söka göra något för det öfre Norrland i detta hänseende.

Stats-Utskottet har i olikhet med Kongl. Maj:t fordrat, att all mark, som för banan kan blifva erforderlig, skall lemnas gratis. Det är ett mycket hårdt vilkor, så hårdt att det är fråga om, huruvida öfre Norrland kan stå ut med detsamma; orättvist ock, därför att så ej fordrats för andra statsbanor. Men då alla uppoffringar, som stå i folkets makt, enligt min åsigt böra göras för att det må få detta samfärdsmedel, som inbesparar tre fjerdedelar af den nu varande transportkostnaden, har jag för min del ej kunnat motsätta mig hvad som sålunda blifvit föreslaget. Det må blifva beroende på, huruvida landstingen och kommunerna kunna ingå derpå; men, såsom sagdt, för frågans framgång kan jag icke se, att man nu bör sätta sig deremot.

Då jag nu sagt, att jag icke kan finna att Stats-Utskottet haft skäl till, att i så vidsträckt mån som skett frångå Kongl. Maj:ts förslag, så vill jag härmed förklara, att jag ansluter mig till Friherre von Essens reservation, till hvilken jag också sålunda yrkar bifall.

Det nordliga Sveriges befolkning följer med största uppmärksamhet hvad Riksdagen i denna dess lifsfråga beslutar. Instängd kan den icke något verka för saken, men den väntar att högsinhet skall råda, så att rätt blifver gifven åt densamma. Den har icke något annat att tillönska än välsignelse, om beslutet blifver önskvärdt; den tror, att den inre tillfredsställelsen öfver att hafva gjort en stor och god gerning är den bästa belöningen och att Riksdagen uppfattat, sitt kall såsom sig bör, om den, i närmaste öfverensstämmelse med hvad Kongl. Maj:t, Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, Domänstyrelsen, Generalstaben och Komitén hafva ansett för rätt, billigt och nödvändigt, fattar sitt beslut.

Jag anhåller därför, att Herrarne ville behjerta, hvad Friherre von Essen föreslagit i sin reservation.

Med afseende på den temligen långt framskridna tiden och då ytterligare sju af Kammarens ledamöter begärt ordet för att yttra sig i föreliggande fråga, uppsköts den fortsatta öfverläggningen derom till aftonsammanträdet.

Kammaren åtskildes kl. 3,6 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.